

**Analýza využití služeb pro rodiny s dětmi
na území Nového Města nad Metují**

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Analýza využití služeb pro rodiny s dětmi na území Nového Města nad Metují

© Sociotrendy, 2021

ISBN 978-80-87742-50-1

Obsah

Úvod.....	3
1. Demografický popis vztahující se k vymezenému území	4
1.1 Demografická charakteristika města Nové Město nad Metují	4
1.2 Demografický popis cílové skupiny Rodiny s dětmi	8
1.3 Služby poskytované pro cílovou skupiny Rodiny s dětmi.....	9
2. Kvalitativní průzkum potřeb cílové skupiny Rodiny s dětmi a zmapování dostupnosti sociálních služeb pro cílovou skupinu obyvatel Nového Města nad Metují.....	19
2.1 Tematické oblasti v rámci kvalitativního výzkumu.....	20
2.2 Kategorizace potřeb podle třídění komunikačních partnerů dle typu služeb	32
2.3 Dostupnost služeb pro rodiny s dětmi s ohledem na písemné dotazování	39
4. Doporučení pro město Nové Město nad Metují ve vazbě na výsledky provedeného šetření včetně SWOT analýzy a vydefinování prioritních oblastí rozvoje.....	42

Úvod

Cílem analytického dokumentu je zpracování analýzy využití služeb pro rodiny s dětmi na území Nového Města nad Metují jako podpory pro nastavení dalšího rozvoje rozvoj v rámci Projektu „Rozvoj regionálního partnerství v sociální oblasti na území obcí Královéhradeckého kraje II“, reg. č.: CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_007/0011870, spolufinancovaného z prostředků Evropského sociálního fondu v rámci Operačního programu Zaměstnanost.

Výzkumná zpráva se zabývá problematikou dostupnosti služeb pro cílovou skupinu obyvatel rodin s dětmi ve městě Nové Město nad Metují. Zabývá se nejen dostupností služeb sociálních, ale i služeb návazných, tedy psychologických, volnočasových apod., včetně i služeb školských zařízení. Dostupnost služeb je řešena prostřednictvím kvalitativního výzkumného šetření. Zjištění získaná kvalitativní výzkumnou strategií jsou založena na individuálních a subjektivních výpovědích účastníků šetření jako komunikačních partnerů, kteří vstupují do interakce s výzkumníkem v různých a pro respondenty důležitých oblastech života. Výzkumu se účastnili zástupci sociálních služeb, školských zařízení, veřejnosti, policie, tedy všech, kteří byli ochotni se šetření na dané téma zúčastnit. Cílem kvalitativního šetření je vyhledání tematických oblastí, které jsou pro komunikační partnery klíčové, byť by se jednalo o jediného komunikačního partnera, který danou tematickou oblast zmínil. Výzkumník následně vyhledává témata, která se jeví jako významná.¹

Výzkumná zpráva obsahuje tři části. První část obsahuje demografický popis města Nové Město nad Metují a demografickou charakteristiku cílové skupiny rodiny s dětmi.

Druhá část obsahuje výsledky kvalitativního průzkumu potřeb rodin s dětmi a zainteresovaných aktérů, včetně zmapování dostupnosti sociálních služeb v oblastech místní dostupnosti a dopravy, psychologické, finanční dostupnosti, dostupnosti kapacitní, časové atd.

Třetí část formuluje doporučení pro město Nové Město nad Metují ve vazbě na výsledky provedeného kvalitativního šetření k rozvoji sítě služeb pro cílovou skupinu ve vazbě na výsledky provedeného šetření včetně SWOT analýzy a vydefinování prioritních oblastí rozvoje a nástin ekonomických dopadů realizace uvedených doporučení ve vztahu k realizovanému výzkumu.

¹ Jedná se o převažující induktivní model zjišťování sociální skutečnosti, nikoliv o model použití kvalitativní techniky, která bývá používána také v rámci kvantitativního modelu zjišťování prostřednictvím různých variant dotazníků. Viz např. Loučková, I. 2014: „Výzkum v sociální práci – problémy a možnosti.“ In: Baum, D. Gojová, A. *Výzkumné metody v sociální práci*. Ostravská univerzita v Ostravě, Fakulta sociálních studií, Ostrava. (str. 21-36). Také Loučková, I. 2010. *Integrovaný přístup v současném sociálně vědním výzkumu*. SLON.

1. Demografický popis vztahující se k vymezenému území

1.1 Demografická charakteristika města Nové Město nad Metují

Nové Město nad Metují se nachází v severovýchodních Čechách v okrese Náchod (Královéhradecký kraj) na geografickém rozmezí úrodné nížinné části Královéhradecka a Orlického podhůří.

V současné době se skládá ze čtyř katastrálních území:

- Krčín
- Nové Město nad Metují
- Spy
- Vrchoviny

Nové Město nad Metují je členem mnoha sdružení, asociací, svazků apod. Z Nového Města nad Metují pochází nebo k němu má vztah řada významných osobností. Nové Město nad Metují je přirozeným spádovým střediskem Novoměstského regionu. Svoji velikostí (2 313 ha) a počtem obyvatel 9 317 v r. 2020 se řadí na rozhraní menších až středně velkých měst v rámci ČR. Je přirozeným spádovým centrem vzdělávání, zaměstnanosti, průmyslu, obchodu a služeb pro okolní obce a administrativním sídlem správního obvodu obce s rozšířenou působností a sídlem Dobrovolného svazku obcí Region Novoměstsko.

Občanská vybavenost v oblasti školství, zdravotnictví, sociálních služeb, kultury, sportu, maloobchodu a služeb je v Novém Městě nad Metují dobře zabezpečena. Ve městě fungují 3 mateřské školy (včetně speciálních tříd pro zrakově oslabené děti a děti s vadami řeči), 3 základní školy (1.-9. třída): ZŠ Komenského, ZŠ Krčín a ZŠ Malecí. Dále zde fungují dvě školy poskytující vzdělávání žáků se specifickými vzdělávacími potřebami: Mateřská škola a Základní škola speciální NONA, o.p.s., Rašínova ul. 313 a Střední škola a Základní škola Nové Město nad Metují, Husovo nám. 1218, zřizovatel Královéhradecký kraj.

Středoškolské vzdělání ve městě zajišťuje jediná škola: Střední průmyslová škola, střední odborná škola a střední odborné učiliště Nové Město nad Metují, Školní 1377, jež vznikla v roce 2011 sloučením 3 středních škol působících v Novém Městě nad Metují. Jejím zřizovatelem je Královéhradecký kraj. I po sloučení školy nabízejí široké spektrum studijních oborů ukončených maturitní zkouškou i závěrečnými výučními zkouškami. Ve městě dále působí ZUŠ Bedřicha Smetany, DDM Stonožka.

Ve městě je zajištěna lékařská péče ve standardním rozsahu a kvalitě prostřednictvím ordinací praktických a odborných lékařů. Nejbližší nemocnice je v Náchodě (12 km) a Fakultní nemocnice v Hradci Králové (30 km).

V Novém Městě nad Metují existuje několik zařízení, která nabízejí různé sociální služby. Sídlo zde mají tři registrovaní poskytovatelé sociálních služeb. Obecně prospěšná společnost zdravotně postižených NONA, přesně NONA 92, o.p.s., Městské středisko sociálních služeb Oáza a Centrum prevence Mandl. Služby pro rodiny s dětmi jsou uvedeny v samostatné následující kapitole.

Městské středisko sociálních služeb Oáza provozuje následující zařízení a poskytuje následující služby:

- Domov pro seniory – pobytová služba
- Pečovatelská služba – terénní a ambulantní služba
- Odlehčovací služba – pobytová služba
- Centrum denních služeb Domovinka – ambulantní služba

NONA 92, obecně prospěšná společnost zdravotně postižených NONA, o.p. s., poskytuje ambulantní služby denního stacionáře pro mládež a dospělé s mentálním postižením a kombinovanými vadami, rovněž sociální rehabilitaci pro osoby se zdravotním, mentálním postižením.

Centrum prevence Mandl je organizační složkou Nového Města nad Metují. Jedná se o ambulantní a terénní sociální službu sociální rehabilitace registrovanou podle Zákona o sociálních službách. Klienty Centra prevence Mandl jsou osoby ve věku 15–65 let. CP Mandl poskytuje pomoc a podporu klientů v schopnosti vnímat potřeby své i potřeby druhých, umět je naplnit, nebo umět hledat cesty k jejich naplnění. Všeobecným cílem služby je posílit v klientovi důvěru v sebe a své schopnosti, žít život podle svých představ a v souladu s potřebami druhých a s ohledem na normy naší společnosti.

V Novém Městě nad Metují jsou tři bytové jednotky chráněného bydlení, celková kapacita je 5 osob. Poskytovatelem je Domov Dědina, organizace zřízená Královéhradeckým krajem.

V Novém Městě nad Metují je poměrně hustá maloobchodní síť a dva supermarkety (Albert, Penny market). Také možnosti ubytování a stravování jsou v Novém Městě nad Metují poměrně dobré.

V oblasti kultury a volnočasových aktivit je občanům i návštěvníkům města dispozici muzeum (expozice barokní lékárna, historie, řemesla a příroda regionu, muzeum dále provozuje galerii Zázvorka, zajišťuje pronájem Spolkového domu), informační centrum, knihovna, městský klub, kino. Město Nové Město nad Metují vydává měsíčník Novoměstský zpravodaj. Ve městě funguje také velké množství sportovních spolků a institucí a dalších spolků a svazů. Dále ve městě působí 4 církve. Ve městě se každoročně koná řada kulturních akcí (Festival české filmové komedie, Smetanovské dny, Brány města dokořán, Dny otevřených dveří památek, Vánoce s květinou, Trhy uměleckých řemesel, Akademické týdny a jiné).

Centrum Nového Města nad Metují je východištěm několika velmi atraktivních pěších turistických tras vyznačených Klubem českých turistů. Město protíná jedna cyklotrasa a další vedou v blízkosti města. Cykloturistika a zimní sporty v regionu jsou podporovány též nabídkou pravidelných linek cyklobusů a skibusů.

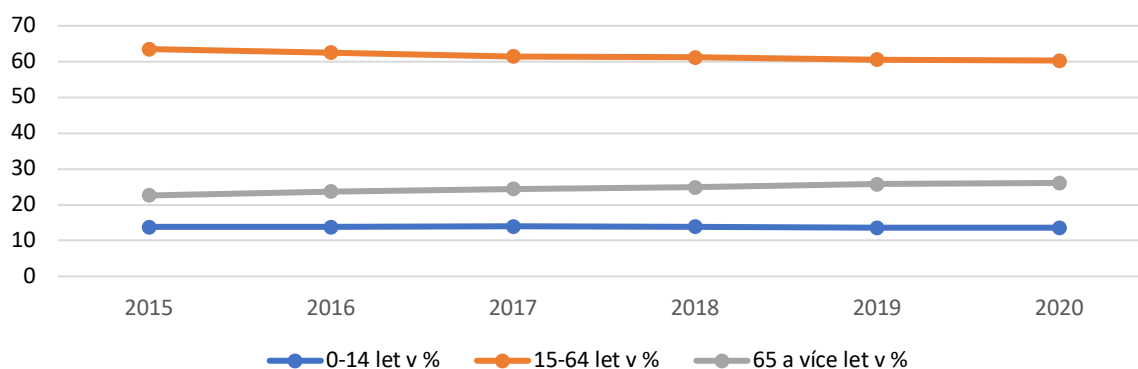
Kvalita životního prostředí je ve městě na dobré úrovni, bez výrazného ovlivňování velkými znečišťovateli či dálkovým přenosem škodlivin. Východně od města se rozkládá oblast lesů, která je přírodně chráněnou lokalitou a zároveň rekreačním zázemím pro obyvatele a turisty.

Do správního obvodu Nového Města nad Metují zasahují celkem 3 přírodní rezervace: Zbytka, Peklo a Dubno.²

Počet, pohlaví a věkové složení obyvatel

Nové Město nad Metují má v posledním sledovaném roce 9 317 obyvatel. Žen je převážně více než mužů. Procento občanů mladších 15 let v celkové populaci se pohybuje okolo 13 %. Podíl populace starší 65 let narůstá na stávajících 26,1 %. Podíl obyvatel v produktivním věku 15-64 let ve sledovaném období mírně klesá. Populace seniorů se pohybuje v podílovém zastoupení ve sledovaném období mezi 22 % až 26 %. Průměrný věk obyvatel se průběžně zvyšuje až na současných 45,8 let. Ve srovnání s obcemi ORP jsou celkově obyvatelé města starší než obyvatelé okolních obcí.

Graf: Vývoj věkové struktury obyvatel v letech 2015–2020

Zdroj: ČSÚ, zpracování Sociotrendy

Tabulka: Počet, pohlaví a věkové složení obyvatel k 31.12

	Počet obyvatel celkem	muži	ženy	0-14 let	15-64 let	65 a více let	0-14 let v %	15-64 let v %	65 a více let v %	Průměrný věk
2015	9550	4610	4940	1320	6069	2161	13,8	63,5	22,6	44,2
2016	9517	4595	4922	1316	5948	2253	13,8	62,5	23,7	44,6
2017	9504	4572	4932	1335	5848	2321	14,0	61,5	24,4	44,8
2018	9436	4561	4875	1312	5773	2351	13,9	61,2	24,9	45,1
2019	9398	4550	4848	1281	5692	2425	13,6	60,6	25,8	45,6
2020	9 317	4 520	4 797	1 269	5 614	2 434	13,6	60,3	26,1	45,8

Zdroj: ČSÚ, zpracování Sociotrendy

² Internetové stránky města. Strategický plán města Nové Město nad Metují do roku 2020 Dostupné také z: https://www.novemestonm.cz/e_download.php?file=data/multipage/editor/editor-50-295-cs_2.pdf&original=ASPRMNMnM_Analyticka_cast_profil_mesta.pdf

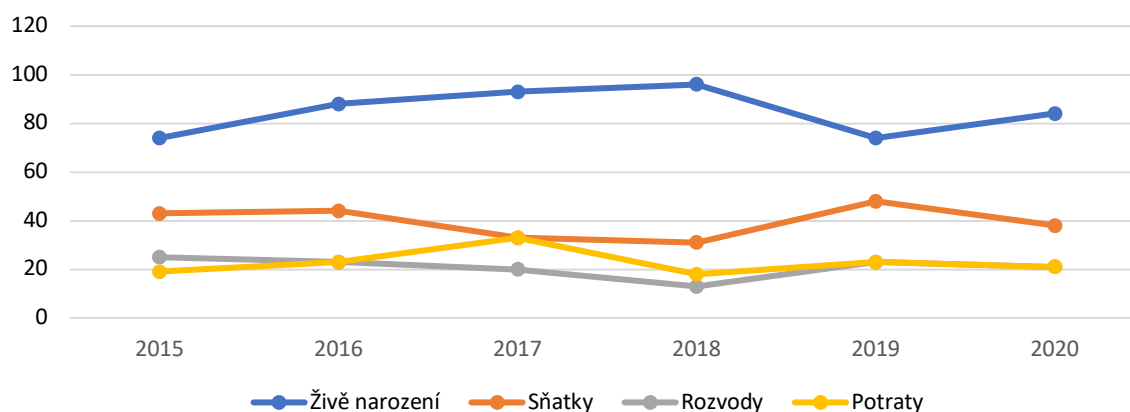
Pohyb obyvatelstva

Pohyb obyvatelstva je charakterizován počtem živě narozených a počtem zemřelých ve významu tzv. přirozené měny, rovněž prostorovým přesunem obyvatel ve významu mechanického pohybu.

Počet živě narozených v roce 2019 poklesl na 74 dětí, následujícího roku vzrostl na 84. Počet zemřelých v letech 2015–2020 se pohybuje v rozmezí 82 jedinců, což byl nejnižší počet v roce 2017, až po 126 jedinců, kteří zemřeli v roce 2020. Celkový přírůstek obyvatel je záporný, který je způsobený přirozeným přírůstkem, zemřelo více osob, než se narodilo. V roce 2020 se vystěhovalo 181 osob.

Sňatečnost se od roku 2015 pohybuje v rozmezí 31–48 sezdaných párů, rozvodovost v rozmezí 13–25 párů, což je nižší než sňatečnost. Nejvíce potratů bylo jištěno v r. 2017, nejméně v r. 2015.

Graf: Pohyb obyvatelstva – živě narození, sňatky, rozvody, potraty

Zdroj: ČSÚ, zpracování Sociotrendy

Tabulka: Pohyb obyvatelstva

	Živě narození	Zemřelí	Přistěhovalí	Vystěhovalí	Přírůstek přirozený	Přírůstek stěhováním	Přírůstek celkový	Sňatky	Rozvody	Potraty
2015	74	103	158	202	-29	-44	-73	43	25	19
2016	88	84	175	212	4	-37	-33	44	23	23
2017	93	82	170	194	11	-24	-13	33	20	33
2018	96	111	128	181	-15	-53	-68	31	13	18
2019	74	84	160	188	-10	-28	-38	48	23	23
2020	84	126	142	181	-42	-39	-81	38	21	21

Zdroj: ČSÚ, zpracování Sociotrendy

1.2 Demografický popis cílové skupiny Rodiny s dětmi

Vymezením pojmu rodina se zabývá řada psychologických a sociologických publikací. Rodinou se obvykle rozumí „malá sociální skupina, která vzniká manželstvím a umožňuje vzájemné soužití mezi manželskými partnery, soužití rodičů a jejich dětí, utváření vztahů mezi příbuznými a vztahů mezi rodinou a společností.“³ Jiné vymezení uvádí, že „Rodina je v nejširším slova smyslu rodinné politiky soubor společně bydlících a hospodařících manželů nebo partnerů s dítětem nebo dětmi, nebo jednoho rodičů s dítětem nebo dětmi, která tvoří rodinnou domácnost, jejímž jádrem je úplná nebo neúplná rodina“.⁴

Rodina je institucí, u které dochází snad k nejvýraznějším změnám, s jakými se můžeme u sociálních institucí setkat. Tyto změny jsou charakteristické diverzifikací rodinných forem, jejich nestálostí, změnami v genderových rolích a jsou doprovázeny nejasnostmi ohledně samotného vymezení rodiny.

Z dostupných údajů SLDB z roku 2011 lze zjistit, že počet obyvatel v Novém Městě nad Metují byl ve sledovaném období 9 841 osob, přičemž hospodařících domácností bylo 5 736. Úplných rodin se závislými dětmi bylo 1 309 a neúplných rodin se závislými dětmi bylo 360. Celkově se jednalo o 16,9 %, tj. 17 % z počtu obyvatel. Pro rok 2020, kdy počet obyvatel byl 9 317, bereme podíl rodin s dětmi 17 %, což je 1 583 rodin.

Cílovou skupinu Rodiny s dětmi lze zhruba rozdělit na rodiny, které jsou funkční, dále na rodiny, které pojímáme ve významu „Rizikové a ohrožené rodiny, děti a mládež do 26 let“.⁵

Rizikové a ohrožené rodiny, děti a mládež do 26 let

U této cílové skupiny bývá zasažena problémem rodina jako sociální systém. U jiných cílových skupin se problém dotýká převážně jedince.

Mezi rizikové a ohrožené rodiny, děti a mládeže spadají osoby:

- ve věku do 26 let ohrožené společensky nežádoucími jevy (sociálně-patologické jevy a trestná činnost),
- osoby do 26 let, které po dosažení zletilosti opouštějí školská zařízení pro výkon ústavní či ochranné výchovy (příp. osoby z jiných zařízení pro péči o děti a mládež),
- rodina s dítětem, u kterého je vývoj ohrožen v důsledku dopadů dlouhodobě nepříznivé sociální situace,
- rodina dítěte se zdravotním postižením, nebo dítěte, jehož vývoj je ohrožen v důsledku nepříznivého zdravotního stavu.

³ Např. STŘELEČ, Stanislav: Studie z teorie a metodiky výchovy II. Paido, Brno 2005, s. 109.

⁴ Metodika rodinné politiky na krajské a místní úrovni, Praha MPSV 2018

⁵ Pokud bychom odhadovali počet rodin znevýhodněných, tj. rizikových a ohrožených rodin, dětí a mládeže do 26 let, statistiky k dispozici nejsou. Nedá se ale předpokládat, že by jich bylo více než polovina rodin s dětmi, tedy nejvýše do 790 rodin.

Celkově se jedná o děti ohrožené nepříznivými vlivy prostředí, které pocházejí z různorodého prostředí. Často se jedná o rodiny s nízkou sociokulturní úrovní, kde dochází k přejímání nevhodných vzorců chování.

U osob do 26 let, které po dosažení zletilosti opouštějí školská zařízení pro výkon ústavní či ochranné výchovy, se jedná o ty jedince, kteří mohou mít problém s přechodem z ústavního zařízení do běžného života. Ten může při jeho nezvládnutí vyústit v sociální izolaci, rizikové aktivity či asociální a kriminální činy. V situaci spojené s osamostatněním mladých dospělých se mohou nacházet také jedinci vycházející z pěstounských rodin.

Rodina s dítětem, u kterého je vývoj ohrožen v důsledku dopadů dlouhodobě nepříznivé sociální situace, je spojena zejména s její nízkou sociokulturní úrovní, s úmrtím člena rodiny, závislostí rodičů na návykových látkách, vztahovými a výchovnými problémy, týráním a zneužíváním, trestnou činností, sociálně znevýhodněním rodin s nízkými příjmy, nebo rodin, kde jsou rodiče nezaměstnaní, také s rodinami s velkým počtem dětí nebo neúplnými rodinami. Tyto rodiny se často stávají klienty orgánů sociálně-právní ochrany dětí.

Rodina dítěte se zdravotním postižením nebo dítěte, jehož vývoj je ohrožen v důsledku nepříznivého zdravotního stavu, je chápána jako rodina se specifickými potřebami, která v důsledku zdravotního postižení dítěte potřebuje pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů apod. při obstarávání osobních záležitostí a zprostředkování kontaktu se společenským prostředím.

1.3 Služby poskytované pro cílovou skupiny Rodiny s dětmi

V Novém městě nad Metují jsou pro rodiny dětmi dostupné služby působící ve městě, případně v rámci okresu Náchod a Královehradeckého kraje.⁶

- **Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy.** Poskytuje rodinné a partnerské poradenství pro rodiny s dětmi, osoby v krizi. Sídlo Náchod.
- **Intervenční centrum pro osoby ohrožené domácím násilím.** Poskytuje poradenství v oblasti trestně-právní, sociálně-právní, organizační, psychologickou pomoc v oblasti krizové intervence, emoční doprovázení v těžké situaci, krátkodobou psychoterapii pro osoby ohrožené domácím násilím. Sídlo Hradec Králové.
- **Linka bezpečí pro děti a mládež.** Jedná se o celostátní bezplatnou linku důvěry nonstop pro děti a mládež, ohroženou a dospívající mládež v těžkých životních situacích.
- **Linka vzkaz domů.** Jedná se o bezplatné volání z pevné linky, zejména pro děti na útěku z domova, z ústavního zařízení, děti vyhozené rodiči z domu.
- **Dětské krizové centrum NOMIA.** Poskytuje služby krizová intervence, psychoterapie individuální, rodinné, párové, doprovod (OSPOD, policie, soud) pro cílovou skupinu děti ve věku 0–18 let v krizové situaci, rodiče, sourozence, jiné rodinné příslušníky, osoby blízké. Sídlo Hradec Králové.

⁶ Např. viz: <https://www.novemestonm.cz/o-meste/socialni-oblast/sluzby-pro-rodiny-s-detmi/>

- **Psychiatrická ambulance pro děti a mládež.** Jedná se o služby psychiatrická ambulance, léčba psychických poruch s hlavním zaměřením na poruchy typické pro dětství a dospívání, návykové poruchy, primární a sekundární prevence v oblasti drogové závislosti, poradenství v oblasti drogové závislosti, výchovné problémy v souvislosti s psychickou poruchou, a to pro rodiny s dětmi. Sídlo Náchod.
- **Sociální rehabilitace, a to Centrum prevence Mandl.** Poskytuje sociální služby sociální rehabilitace pro lidi se sociálních handicapem – podporu a pomoc při vyjednávání s institucemi, pomoc a podporu v domácnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, práci se skupinou, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí, výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, a to pro lidi ve věku 15–65 let. Sídlo Nové Město nad Metují.
- **NONA – společnost zdravotně postižených NONA, o. s.** poskytuje ambulantní služby stacionáře pro mládež a dospělé s mentálním postižením a kombinovanými vadami, rovněž sociální rehabilitaci. Sídlo Nové Město nad Metují.

Ambulantní péče a dobrovolné diagnostické pobyty

- **Středisko výchovné péče pro děti a mládež Kompas.** Poskytuje služby pro děti základních škol s výchovnými problémy, individuální, skupinové a rodinné terapie, programy pro školy, konzultace a pomoc školám, rodičovské skupiny, a to pro děti a mládež, kteří mají problém se zvládnutím některých situací, problém s kamarády, s rodiči, šikanou, obtížná situace v rodině, alkohol, drogy, a to pro ohroženou mládež, osoby v krizi. Sídlo Náchod.
- **Středisko výchovné péče Návrat.** Poskytuje služby: ambulance, pobyt, škola, výchovné poradenství krizová intervence, individuální a rodinná psychoterapie, psychologické vyšetření a diagnostika, kazuistické a metodické konzultace pro cílovou skupinu děti a mládež, ohroženou mládež, rodiny s dětmi. Sídlo Hradec Králové.
- **Středisko výchovné péče Pyramida.** Poskytuje služby: poradenská činnosti, terapeutická činnost, dvouměsíční diagnostický pobyt, dlouhodobý výchovně-léčebný pobyt, a to pro děti a mládež, ohroženou mládež, rodiny s dětmi. Sídlo Pardubice.
- **Diagnostické pobyty: Dětský diagnostický ústav.** Poskytuje komplexní vyšetření zdravotní, psychologické, sociálně pedagogické pro děti povinné základní školní docházky. Sídlo Hradec Králové.

Sanace rodiny, probační programy, preventivní programy

- **Občanské sdružení Salinger, středisko Triangl.** Poskytuje služby sanace rodiny, předcházení umístění dítěte v ústavní péči, usnadnění návratu dětí zpět do přirozeného prostředí rodiny z ústavní péče, výchovně-preventivní skupiny, probační program pro děti a mladistvé pachatele trestné činnosti. Cílovou skupinou jsou rodiny, kde se vyskytují výchovné problémy (záškoláctví, agrese,

šikana, alkohol, problém s autoritou), podpora a pomoc při výchově dětí (nastavení pravidel, odměn, trestů), pomoc a podpora v péči o dítě, je nařízen dohledna výchovou dětí, hrozí nařízením ústavní výchovy u dítěte, podpora rodiny při přípravě na návrat dítěte z ústavní péče. Sídlo Hradec Králové.

Psychologické poradenství

- **Psychologické poradenství je poskytováno:** *Mgr. Jana Cozlová*, vyšetření profesní orientace, poruchy učení a pozornosti pro žáky základních a středních škol. Sídlo Náchod. *Mgr. et Mgr. Zuzana Eliášová*, jako psycholog sociálně-právní ochrany dětí, pro děti a jejich rodiny. Sídlo Nové Město nad Metují.
- MUDr. Lubomír Hadaš, MUDr. Julie Hadašová, poskytují služby rodinná terapie, terapie psychosomatických poruch pro rodiny s dětmi. Sídlo Hradec Králové.

Poradenství v oblasti vzdělávání dítěte

- **Poradenství v oblasti vzdělávání dítěte, a to Pedagogicko-psychologická poradna.** Poskytuje komplexní pedagogicko-psychologické služby (poradenství, terapie, konzultace, diagnostika, nápravná péče apod.), školní zralost, výukové problémy, programy pro školy, a to pro děti a mládež od 3–19 let, rodiče, rodiny s dětmi, učitelé. Sídlo Náchod.
- **Speciální pedagogické centrum.** Poskytuje pedagogické, pedagogicko-psychologické služby, preventivní výchovnou péči a pomoc při volbě vhodného vzdělávání dětí, žáků nebo studentů, přípravu na budoucí povolání, a to pro děti s mentálním postižením a jejich rodiče, školy, školská zařízení. Sídlo Náchod.
- **Poradenství v oblasti drog a návykových látek, a to Občanské sdružení Laxus.**⁷ Činnost je zaměřena na první institucionální kontakt s uživateli drog, zdravotní ošetření, zprostředkování léčby, sociálně-zdravotní poradenství. Cílovou skupinou je ohrožená mládež, osoby v krizi, drogově závislí. Sídlo Hradec Králové.

Poradenství a sociální služby v oblasti náhradní rodinné péče

- **Poradenství a sociální služby v oblasti náhradní rodinné péče, a to Občanské sdružení Salinger.** Poskytuje dohody o výkonu pěstounské péče jako doprovázející organizace, pomoc náhradním rodinám, aby mohly vytvořit harmonické rodinné zázemí pro všechny členy a zajistit tak dětem optimální podmínky pro příznivý vývoj, a to pro náhradní rodiny, žadatele o náhradní rodinnou péči. Sídlo Hradec Králové.
- **PROSTOR PRO – poskytuje** dohody o výkonu pěstounské péče jako doprovázející organizace, poradenství, vzdělávání, odlehčovací služby a volnočasové aktivity,

⁷ Na stránkách města jsou uváděny i Psychologické a adiktologické služby, které však upřesněny nejsou.

víkendové pobyty, příměstské tábory, a to pro pěstounské rodiny. Sídlo Hradec Králové.

- **Centrum pěstounských rodin z.s.** Poskytuje dohody o výkonu pěstounské péče, profesionální partnerství pro pěstouny, odlehčovací služby pro pěstouny, respitní pobyty pro děti, a to pro pěstounské rodiny. Sídlo Hradec Králové.
- **Město Nové Město nad Metují.** Poskytuje dohody o výkonu pěstounské péče, zprostředkování náhradní rodinné péče, a to pro náhradní rodiny, žadatelé o zprostředkování náhradní rodinné péče nám. Sídlo Nové Město nad Metují
- **DIAMANT – podporujeme náhradní rodiny srdcem.** Poskytuje dohody o výkonu pěstounské rodiny, specificky doprovázení, příprav žadatelů o náhradní rodinnou péči, odborné poradenství, osvětové aktivity, a to pro pěstounské rodiny, zájemce o náhradní rodinnou péči. Sídlo Jaroměř.

Pobytová zařízení poskytující sociální služby

- **Pobytová zařízení poskytující sociální služby, a to Sv. Anna Domov pro matky s dětmi.** Poskytuje přechodné sociální ubytování, pomoc při vyjednávání s úřady, rozvoj dovedností při péči o dítě, a to pro matky s dětmi, oběti násilí. Sídlo Náchod.
- **Dům na půli cesty.** Poskytuje přechodné ubytování a návaznou pomoc při řešení aktuálních situace mladého člověka ve věku 18–26 let včetně pomoci při řešení sociálních a osobních problémů, podporu při hledání zaměstnání nebo školy, pomoc při hledání vlastního bydlení. Cílová skupina: mládež a osoby v krizi, mladí lidé, vracející se ze školských zařízení pro výkon ústavní výchovy po dosažení zletilosti. Sídlo Náchod.
- **Domov pro matky s dětmi.** Poskytuje pobytové azylové zařízení při ztrátě bydlení, zajištění bezpečného zázemí, a to pro rodiče s dětmi v obtížné životní situaci, např. rozvod. Sídlo Hradec Králové.

Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

- **Sdružení ozdravoven a léčeben okresu Trutnov, Dětské centrum.** Poskytuje okamžitou pomoc 24 hodin denně a to dětem, které se ocitly bez jakékoliv péče, dále pak děti tělesně nebo duševně týrané nebo zneužívané, je-li jejich život nebo vývoj vážně ohrožen, nebo jsou-li ohroženy závažným způsobem jejich práva, a to pro děti do 18 let věku. Sídlo Dvůr Králové nad Labem.
- **Dětské centrum Veská.** Poskytuje komplexní péče dětem opuštěným, týraným a dětem se speciálními potřebami od narození do věku 18 let, komplexní péči nezletilým matkám s nařízenou ústavní výchovou, specializovanou zdravotní péči dětem velmi těžce hendikepovaným, individuální péči těhotným matkám a matkám s dětmi v tíživé sociální situaci, možnost dlouhodobých, krátkodobých a denních pobytů, ambulantní a poradenské služby pro biologické i náhradní rodiče v problematických situacích, respitní pobyty. Cílová skupina jsou děti, nezletilé matky, těhotné ženy. Sídlo Sezemice.

Poradna pro oběti trestných činů a další služby

- **Poradna pro oběti domácího násilí Nomia z.ú.** Poskytuje psychologické poradenství, psychoterapie, sociální práce, psychiatrická intervence, právní poradenství, trestně právní poradenství, a to pro osoby nebo celé rodiny, kde se vyskytlo násilí. Sídlo Hradec Králové.
- **Ambulantní psychosociální služby RIAPS**, regionální institut ambulantních psychosociálních služeb. Poskytuje ambulance, manželské a rodinné poradenství, kontaktní centrum pro uživatele návykových látek s ambulantní a terénní složkou, stacionář pro duševně nemocné, nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, a to pro rodiny, děti, drogově závislé, duševně nemocné. Sídlo Trutnov.

Terénní programy pro osoby ohrožené sociálním vyloučením

- **Aufori, o.p.s.** Poskytuje služby orientace v problému, hledání řešení, doprovod na úřady a další instituce a místa, asistence v situacích, kdy si klient neví rady. Cílová skupina: lidé, kteří se ocitli v těžké životní situaci a mají zájem aktivně se podílet na její změně. Sídlo Hradec Králové.
- **Rodinná konference** je inovativní model sociální práce s ohroženou rodinou, jehož cílem je aktivizovat přirozenou podpůrnou síť okolo dítěte. Rodiče, prarodiče, ostatní příbuzní a přátelé, všichni, kteří jsou propojeni se životem dítěte, vytvářejí plán řešení složité situace ohroženého dítěte.⁸ Nejedná se o sociální službu, ale síť komunitních pracovníků, kteří se snaží podpořit rodinu ještě dřív, než se dostane do soukolí všech intervencí ze strany státu a než se stanou uživateli všech služeb. Působí v rámci Královehradeckého kraje a dalších krajích.

Aktivizace, volný čas, zájmová činnost – vzdělávací a preventivní aktivity⁹ v rámci návazných služeb

- **Dům dětí a mládeže Stonožka.** Poskytuje volnočasové kroužky v rámci prevence sociálně-patologických jevů. Jedná se o celoroční provoz několika desítek zájmových kroužků a různé další akce, a to pro děti a mládež. Sídlo Nové Město nad Metují.
- **Mateřské centrum Na zámečku.** Mateřské centrum zajišťuje provoz herny pro setkávání rodičů s dětmi na MD a RD pět dní v týdnu. Nabízí pestré programy pro celé rodiny, přednášky a kurzy pro rodiče a krátkodobé hlídání dětí. Poskytuje služby pro socializaci rodičů na rodičovské dovolené a dětí, výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, a to pro rodiče s dětmi na rodičovské dovolené. Sídlo Nové Město nad Metují.
- **Junák – český skaut.** Poslání Junáka je podporovat rozvoj osobnosti mladých lidí, jejich duchovních, mravních, intelektuálních, sociálních a tělesných schopností tak, aby byli po celý život připraveni plnit povinnosti k sobě samým, bližním, vlasti,

⁸ Viz. <http://www.rk-centrum.cz/>

⁹Také viz. <https://www.novemestonm.cz/volny-cas/kam-s-detmi/>

přírodě a celému lidskému společenství v souladu s principy a metodami, stanovenými zakladatelem skautského hnutí, lordem Baden Powellem. Sídlo Nové Město nad Metují.

- **Základní umělecká škola Bedřicha Smetany v Novém Městě nad Metují.** Škola poskytuje základní umělecké vzdělávání v oboru hudebním, tanečním, výtvarném a literárně-dramatickém. Vyučovány jsou všechny nástroje kromě harfy a fagotu. Celkový počet žáků je 700. Školu v Novém Městě nad Metují navštěvuje 630 žáků, pobočku v České Skalici 70 žáků.

Dětská hřiště¹⁰

Dětské hřiště Husovo náměstí, u zámku

Dětské hřiště je umístěno v centru města – v městské památkové rezervaci v blízkosti národní kulturní památky – "Zámek Nové Město nad Metují", lokalita Husovo náměstí. V roce 2019 město Nové Město nad Metují přistoupilo k obnově hřiště.

Dětské hřiště Na Bořetíně, pod parkem

Dětské hřiště je umístěné v centru města – ulice Na Bořetíně mezi parkem a sídlištěm panelových vícepodlažních domů, v blízkosti se nachází část města s názvem "Rychta", autobusová zastávka Na Rychtě a Sokolovna. Hřiště je určeno pro věkovou kategorii dětí v rozmezí 2-14 let.

Dětské hřiště František I., ulice Johnova

Dětské hřiště je umístěné v části města František – v ulici Johnova, v části mezi ulicemi Dukelská a Přibyslavská. Okolní zástavba jsou rodinné domy. V blízkosti se nachází Mateřská škola Na Františku a prodejna potravin. Na hřiště také navazuje sportovní klecové hřiště.

Dětské hřiště Malecí, u čp.851

Dětské hřiště je umístěné na sídlišti Malecí při výjezdu z Nového Města nad Metují ve směru na Náchod. V blízkosti hřiště se nachází obchodní zóna (ALBERT, PENNY Market). Součástí je i plocha pro sportovní využití.

Dětské hřiště Malecí, Nad Stadionem u čp.1317

Dětské hřiště je umístěno v ulici Nad Stadionem nedaleko křižovatky s ulicí 28.října. V blízkosti hřiště se nachází ZŠ Malecí a dvě plochy pro sportovní využití.

Dětské hřiště Malecí, Nad Stadionem u čp. 1305

Jedná se o dětský koutek, který je umístěn v ulici Nad Stadionem (pod ordinací dětského lékaře) vedle chodníku pro pěší, který propojuje Základní školu Malecí a obchodní centrum sídliště Malecí.

¹⁰Také viz. <https://www.novemestonm.cz/volny-cas/kam-s-detmi/>

Dětské hřiště Krčín, sídliště U Luštince

Dětské hřiště se nachází na travnaté ploše mezi bytovými domy mezi ulicemi Nahořanská a U Zvonice, nedaleko místního obchodu s potravinami.

Dětské hřiště Krčín, v parku

Krčínský park se nachází v blízkosti Žižkova náměstí a ulice 1. máje. Nedaleko je Základní škola a Mateřská škola v Krčíně, sportovní areál místní sokolovny a zimní stadion.

Dětské hřiště Spy, areál klubovny

Dětské hřiště se nachází v areálu klubovny Spy, v ulici Vlastimila Moravce v údolí u Janovského potoka. V areálu klubovny Spy se dále nachází i víceúčelové sportovní hřiště.

Dětské hřiště Vrchoviny, sportovní areál

Dětské hřiště je součástí sportovního areálu ve Vrchovinách (fotbalové hřiště a oplocené tenisové hřiště). Je hojně využíváno místními dětmi ale i nedalekou mateřskou školou.

Dětské hřiště Vrchoviny, U Suchánků

Nově vybudované dětské hřiště se nachází na návsi v dolní části Vrchovin v blízkosti cesty vedoucí z Vrchovin k letišti.

Dětské hřiště v ulici T. G. Masaryka 40

V listopadu 2014 bylo zrekonstruováno stávající dětské hřiště v ulici T. G. Masaryka před domem čp. 40. Hřiště se nachází za objektem zdravotního střediska u kruhové křižovatky. Hřiště je oplocené.

Dětské hřiště náměstí 17. listopadu

V roce 2018 byla volná plocha ve vnitrobloku rodinných domků v lokalitě náměstí 17. listopadu v místní části František I.

Dětské hřiště Malecí, pod čp. 640

V roce 2016 bylo na sídlišti Malecí realizováno nové větší dětské hřiště. Hřiště je situováno nedaleko místního obchodního centra u místní komunikace mezi ulicí Malecí a ulicí Nad Stadionem. Celé hřiště je oploceno.

Školy a služby pro školy¹¹

Základní škola Komenského

Základní škola Komenského byla slavnostně otevřena 11. září 1892. Ke škole patří 5 oddělení školní družiny a pro žáky 2. stupně školní klub. Ke své práci mohou žáci využívat odborné učebny (2 jazykové učebny, 2 počítačové učebny, 2 tělocvičny, Ch, F, P, Hv, Vv, M, knihovnu, žákovskou kuchyňku, školní dílnu, keramickou dílnu). Škola se věnuje dlouhodobě ekologii a spolupracuje s několika ekologickými organizacemi. Škola je zařazena do sítě „Globe“ škol a již poněkolkáté obdržela certifikát „Rodiče vítání“. Již řadu let se škola zapojuje do

¹¹ Viz. <https://www.novemestonm.cz/o-meste/skoly-1/>. Základní umělecká škola Bedřicha Smetany je uvedena v části! volný čas“.

mezinárodních aktivit v rámci programu ERASMUS +. Partnerskou školou je banátská škola v obci Gernik (RO).

Stravování ve škole je zajišťováno firmou SHOLAREST (výběr ze tří jídel, bezobjednávkový systém). Dlouhodobě škola spolupracuje s organizací SCIO. Za inovativní výuku cizích jazyků obdržela škola Evropskou jazykovou cenu LABEL.

Ve školním roce 2019/2020 byla otevřena nová tělocvična pro míčové sporty a půdní vestavba se dvěma odbornými učebnami. Pro veřejnost nabízí škola pronájem tělocvičen a dalších prostor.

Základní škola a Mateřská škola Krčín, základní škola

Škola v Krčíně byla založena v roce 1892. Jedná se o školu s bezbariérovým přístupem, otevřenou všem dětem. Součástí školy je školní družina, školní klub, školní jídelna a mateřské školy 1. Máje a Vrchoviny. Žáci základní školy využívají pro své aktivity odborné učebny fyziky, chemie, čítárnu, školní dílnu, cvičnou kuchyň, učebnu hudební výchovy, ateliér výtvarné výchovy, počítačovou učebnu a tělocvičnu.

Bohatá nabídka kroužků umožňuje dětem vyplnění volného času a rozvoj jejich zájmů. Při škole pracuje školní parlament a školní redakce. Dlouhodobou tradici má na škole sborový zpěv. Vyučování probíhá podle ŠVP s motivačním názvem "Ruku v ruce za vzděláním".

Škola získala certifikát Rodiče vítáni a je fakultním pracovištěm Pedagogické fakulty Hradec Králové. Veřejnosti nabízíme pronájem tělocvičny, venkovního hřiště a dalších odborných pracoven pro volnočasové aktivity nejen pro děti, ale i pro dospělé.

Základní škola Malecí

Škola vyučuje od roku 2007-08 podle vlastního školního vzdělávacího programu Ma-le-cí = malé, lepší cíle. Od r. 1994 je škola zařazena do české sítě Zdravých škol, které preferují komplexní zdravý životní styl.

V současnosti se škola zaměřuje na: a) výuku jazyků (nabízí kromě Aj, i Nj, Fr.j. a Rj), b) výuku počítačových dovedností, c) pestré hodiny tělesné výchovy (využívání obou tělocvičen, letního sportovního stadionu a plaveckého bazénu), d) bohatá je nabídka zájmové činnosti dětí.

V rámci kroužků ŠD či kroužků školního klubu děti využívají pestrou nabídku sportovních, hudebních a jiných aktivit.

Součástí školy je i moderní jídelna, která nabízí kvalitní domácí stravování nejen dětem a pracovníkům školy, ale i ostatním zájemcům. Škola provozuje doplňkovou činnost (pronájem prostor...). Škola získala od společnosti SCIO certifikát za aktivní přístup ke zjišťování výsledků vzdělávání v letech 2011-2014, Pečujeme o vzdělávání.

SPŠ, OŠ a ZŠ Nové Město nad Metují

Střední průmyslová škola, Odborná škola a Základní škola, Nové Město nad Metují

Škola poskytuje základní vzdělání, které je diferencované podle typu postižení, mentální úrovně či individuálních možností jednotlivých žáků. Především dětem, u nichž je dominantní specifická vývojová porucha chování a také dětem s lehkým mentálním postižením. Škola nabízí těmto žákům a jejich rodičům pomoc při překonávání složité životní situace. Zajišťuje spolupráci s výchovným týmem školy, sociální pracovníci a nabízí psychologickou péči

v podobě konzultací u školní psycholožky. Žáci ze vzdálenějších míst mohou být v pracovním týdnu ubytováni v internátě školy.

Nabídka oborů SPŠ a OŠ je pro studijní (maturitní) čtyřleté obory, studijní (maturitní) obor s výučním listem, učební tříleté obory, učební dvouleté obory

Mateřská škola Na Františku 845

Mateřská škola je čtyřtřídní. Mateřská škola se svým školním vzdělávacím programem „Jen si děti všimněte“ umožňuje rozvíjet samostatné, zdravě sebevědomé a tvořivé děti cestou přirozené výchovy.

Škola se zaměřuje na ekologickou – environmentální výchovu. Je zapojena do celostátní sítě Mrkvička a do projektu České obce sokolské „Svět nekončí za vratky, cvičíme se zvířátky“. K pohybovým aktivitám je využívána tělocvična a celoročně i prostorná zahrada.

Škola nabízí zájmové aktivity dětí ve sborečku Lísteček, s flétničkou „Veselé pískání, zdravé dýchání“ podle profesora Žilky a ve výtvarném kroužku Barvička.

Mateřská škola Pod Výrovem 1062 - odloučené pracoviště MŠ Pod Výrovem

Mateřská škola je jednotřídní a nachází se v okrajové, historické části města v budově starší vily. Umístění, prostory a věkově smíšený kolektiv přispívá k rodinnému charakteru školy. Hlavní náplní třídního vzdělávacího programu je poznávání přírody a její ochrana. Je členem celostátní sítě Mrkvička se zájmem o environmentální výchovu. Od roku 2003 je součástí MŠ Na Františku 845.

Základní škola a mateřská škola Krčín, mateřská škola

Provoz MŠ byl zahájen r. 1946 v historické budově bývalé radnice Krčina. V dnešní době má zařízení 3 oddělení s kapacitou 71 dětí. Cílem Školního vzdělávacího programu "Za poznáním krůček po krůčku" jsou šťastné a spokojené děti, které se učí žít v kolektivu a které jsou vedeny přirozenými formami k samostatnosti a touze po poznávání pomocí přímých prožitků.

Škola ze zájmových aktivit nabízí dětem „Chvilky pro šikulky“. Tj. pohybové, tvořivé a hudební činnosti „Hopsálek“, „Kutílek“, Pískálek“. V zimním období chodí s dětmi bruslit na zimní stadion (pod vedením trenérů). Dále využívá zahradu MŠ, k dispozici je i tělocvična a hřiště ZŠ Krčín.

Mateřská škola Rašínova 600

Jedná se o šestitřídní mateřskou školu. Ve dvou třídách je poskytována speciální péče, jednak dětem alergickým a astmatickým metodou prof. Žilky "Pískání pro zdraví", dále individuální péče pro děti se zrakovým oslabením. Také je nabízena preventivní logopedická péče.

Zaměstnanci respektují individualitu dítěte. Rodiče mohou vstupovat ráno i odpoledne do tříd a pozorovat své dítě v kolektivu ostatních dětí.

Ze zájmových činností děti mohou navštěvovat pěvecký a hasičský kroužek.

Základní a mateřská škola Krčín MŠ Vrchoviny, MŠ Vrchoviny

Škola je jednotřídní s kapacitou 30 dětí. Podle vyhlášky MŠMT se zařazuje 24 dětí do jedné třídy. S výjimkou udělenou zřizovatelem lze navýšit počet dětí na 28. Mateřskou školu navštěvují děti od 3 let do 6 let z Vrchovin, Nového Města nad Metují i okolí. Nachází se na

okraji obce v přízemní budově s vlastní kuchyní, prostornou třídou a hernou. Byla postavena v roce 1980.

U školy je velká zahrada s pískovištěm zakrytým plachtou, dvěma dřevěnými domečky na ukládání hraček a dalšími herními prvky. Na zahradě jsou interaktivní kouty (hmyzí domeček, dílnička, průzkumnické náčiní). MŠ je umístěna na okraji obce, dopravní komunikace jsou v dostatečné vzdálenosti od areálu školy. Blízko školky je obecní hřiště, výběh s daňky a les.

2. Kvalitativní průzkum potřeb cílové skupiny Rodiny s dětmi a zmapování dostupnosti sociálních služeb pro cílovou skupinu obyvatel Nového Města nad Metují

V průběhu května byly provedeny online fokusní skupiny v rámci kvalitativního šetření provedeného u cílové skupiny Rodiny s dětmi v Novém Městě nad Metují včetně zpracování a následné interpretace. Výzkumné šetření zahrnovalo průzkum potřeb a zmapování dostupnosti sociálních služeb u cílové skupiny v oblasti sociálních služeb a pohled na problematiku dalších zúčastněných aktérů, včetně školských zařízení, Policie ČR a městské policie působící v Novém Městě nad Metují.

Cílem kvalitativního šetření bylo poukázat na specifické potřeby rodin s dětmi a nabídnout prostor pro vyjádření zástupců skupiny pro rodiny s dětmi, zejména jaké služby využívají, jak hodnotí dostupnost služeb, jaké služby naopak chybí a co si zástupci skupiny přejí do budoucna apod.

Vymezení základních pojmů vztahujících se k cílové skupině

Následující část obsahuje základní pojmy, které jsou určeny k dalšímu sledování.

- **Definice** vymezuje jevy, které do oblasti ukazatele náleží.
- **Charakter ukazatele** uvádí, o jaké typy údajů se ukazatel opírá. Převážně se jedná o kvalitativní ukazatele, jejichž podkladem je slovní údaj.
- **Zdroje dat** uvádí, kde aktuálně lze údaje naplňující hodnoty ukazatele vyhledat, případně další informační zdroje, které obsah ukazatele doplňují.
- **Rodina** je v nejširším slova smyslu rodinné politiky soubor společně bydlících a hospodařících manželů nebo partnerů s dítětem nebo dětmi, nebo jednoho rodičů s dítětem nebo dětmi, která tvoří rodinnou domácnost, jejímž jádrem je úplná nebo neúplná rodina¹².
- **Fokusní skupina (FG)** – jedná se o metodu k získávání kvalitativních dat zejména v kvalitativním výzkumu. Spočívá v moderované diskusi, která má za cíl prozkoumat postoje, názory, mínění veřejnosti.
- **Orgán sociálně právní ochrany dětí (OSPOD)** je orgánem veřejné moci. Jeho specifikem je, že pracuje s rodinou a dítětem. Jeho veškerá práce přitom podléhá jedinému a základnímu cíli: zájem a blaho dítěte, ochrana rodičovství a rodiny a vzájemné právo rodičů a dětí na rodičovskou výchovu a péči. Zaměřením jeho práce a hlavní postavou se v práci OSPOD stává dítě a jeho práva. OSPOD má jasně vymezené mantinely dané zákonem. Je zejména opatrovník dítěte před soudem, hájí zájmy dítěte v řízeních, v nichž se rozhoduje o nezletilých dětech, např. jaké bude výživné, komu

¹² Metodika rodinné politiky na krajské a místní úrovni, Praha MPSV 2018

bude dítě svěřeno do péče, jak bude upraven styk dítěte s rodičem, zastupuje zájmy dítěte¹³.

Aktéři ovlivňující oblast podpory rodiny s dětmi

V Novém Městě nad Metují jsou aktivně zapojeny služby pro rodiny s dětmi ze sociální oblasti i služby navazující¹⁴. V rámci kvalitativního šetření byly celkem uskutečněny dvě fokusní skupiny. První fokusní skupina byla provedena v zastoupení 11 účastníků (22. 4. 2021) a druhá fokusní skupina byla zastoupena 9 účastníky (28. 4. 2021). Obou fokusních skupin se účastnili zástupci z různých oblastí podpory rodin s dětmi, včetně sociálních, navazujících služeb, zástupci škol a městské policie. Pro účast bylo osloveno 32 subjektů.

Dále bylo doplňkově provedeno písemné online dotazování, které zahrnovalo převážně otevřené otázky zaměřené na rodiny s dětmi. Dotazování se zúčastnilo šest rodičů¹⁵ jako komunikační partnerů, na něž byly zprostředkovány kontakty od zadavatele. Cílem bylo upřesnit dostupnost služeb pro rodiče s dětmi. Z tohoto doplňujícího šetření byla získána zjištění, která jsou uvedena v závěru kapitoly.

Cílem fokusních diskuzí bylo především zhodnocení situace rodin s dětmi se zaměřením na vybrané ukazatele charakterizující situaci rodin z oblasti profesního zaměření účastníků setkání. Setkání byla realizovaná v on-line prostoru prostřednictvím videokonference.

Z fokusních skupin byl proveden písemný přepis. Výsledkem je shrnutí do podoby tematických oblastí, které byly pro komunikační partnery významné. Výstupy výzkumného zjišťování jsou prezentovány podle tematických celků, tj. kategorizací oblastí, které vytvářejí účastníci diskuze, což je princip kvalitativního výzkumu ve výzkumné strategii induktivního modelu.

Všechna uvedená zjištění jsou založena na výpovědích komunikačních partnerů. Pro roli argumentace, tj. konkrétního výskytu, jsou výroky komunikačních partnerů v textu uvedené v uvozovkách a kurzívou.

2.1 Tematické oblasti v rámci kvalitativního výzkumu

Místní dostupnost služeb

V Novém Městě nad Metují je mnoho dostupných služeb pro rodiny s dětmi, které byly uvedeny podrobně v předcházející kapitole. Celkově je dostupnost sociálních služeb hodnocena jako velmi dobrá, rovněž spolupráce všech aktérů ovlivňující oblast podpory rodiny s dětmi.

„Musím říct, že za Novoměstsko jste si vybrali poměrně osvícenou oblast jako krajově, v NMnM mají osvícený OSPOD, osvícené školy, za to moc děkují, je krásná spolupráce, je to spíš

¹³ Podrobně např. <https://www.sancedetem.cz/co-se-skryva-pod-organem-socialne-pravni-ochrany-deti>

¹⁴ Např. viz: <https://www.novemestonm.cz/o-meste/socialni-oblast/sluzby-pro-rodiny-s-detmi/>

¹⁵ Jednalo se o necelou polovinu z 14 oslovených rodičů.

výjimečné z Metuje – to jsou samé luxusní záležitosti, děkuji paní Dvořáčkové, za obrovský kus práce, který tady odvádějí.“

V Novém Městě nad Metují je ze služeb málo dostupné krizové bydlení, a to nejen krizové bydlení krátkodobé, ale i psychiatrické bydlení dlouhodobé, přesněji doléčovací lůžková péče, která je v Havlíčkově Brodě.

„Psychiatrické péče je málo, nejen krizové bydlení krátkodobé, ale psychiatrické bydlení, dlouhodobější. Jsou jen Havlíčkův Brod. A krizové lůžko pro děti, maminky je nemají kam dát. Těch lůžek by mohlo být asi odhadem 3 až 5, nemuselo by být jen v NM, ale chybí v celém kraji.“

Chybí i chráněné bydlení, tj pro osoby s psychiatrickou diagnózou.

„Chráněné bydlení, když se staví spoustu, je toho málo. Ústavní péče se utlumuje. Ted' umišťovali jednoho chlapce až na Moravu, dělala se kvůli tomu konference. Tady je toho málo. Někdo chtěl umístit syna s určitým stupněm autismu, není moc kam. Ty služby, jak krátkodobé, tak dlouhodobé bydlení není a psychiatrická péče.“

- Závěr: Připravit výstavbu krizového bydlení, krátkodobé, dlouhodobé, krizové lůžko.

Místní dostupnost dopravy

Ve městě původně jezdila linka, nyní autobus nezajíždí do okrajových částí města, což může být problém pro občany z okrajových místních částí, protože město je dlouhé a mohou mít dalekou cestu do centra, nákupních středisek, které jsou kumulované na jednom místě. Rodiny obvykle tuto situaci řeší dopravou vlastním autem.

„Dávali návrh na autobus, kdysi tam byla linka. Nevyplácelo se to, zrušili to. Autobus nemá linku, má čekací dobu půl hodiny, že jede někam, ale není to pravidelná linka, tu a tam městem projíždí, kdyby toho bylo víc, to bylo výborný...“

„... Městský autobus není, je to nějak napojené na linky, když mají autobusy čas. Lidi, co bydlí dole to mají daleko, město je dlouhé...“

Používání Senior-taxi je omezeno na cestu k lékaři a pouze ke smluvním partnerům, kterých je omezené množství.

„... Senior taxi jezdí jen k lékaři. Na nádraží taky ne. Je to jen na lékaře. Doveze do Náchoda nebo Dobrušky, ale jinam ne. K mému kadeřníkovi nebo na nádraží ne.“

Finanční dostupnost

Finanční dostupnost uživatelů služeb pro rodiny s dětmi je celkově hodnocena jako uspokojivá. Na druhou stranu uživatelé služeb zmínili větší finanční náročnost u sportovně nebo umělecky orientovaných aktivit jako jsou kroužky ZUŠ, sportovního klubu apod.

„Placené kroužky může být překážka. Varianty mohou být pro dostupné doučování, komunitní akce.“

Kapacita a časová dostupnost zařízení

Kapacita a časová dostupnost sociálních zařízení je hodnocena uspokojivě.

Časová dostupnost je u některých služeb horší, zejména u psychologických, poradenských a zdravotních. Objednání do ambulance trvá 14 dní, až 1 měsíc. Hodně záleží na období a když děti chodí do školy v říjnu, je obvykle obsazenost větší. Později se jedná o kratší objednací dobu, koncem školního roku jsou kratší objednací doby, ale není to pravidlem.

„Řešili jsme několik problémových případů, že by chyběl dětský psycholog. ...Zajistit by to šlo ze škol, ale jsou vytíženi. Dítě může mít deprese, odborníky potřebují hned, rychle, dostupnost pro ně chybí. Vůbec chybí. Těžké jde sehnat rychle, nejde čekat 14 dní...“

Dalším příkladem může být dítě v depresi z nepříznivé covidové situace, kde je třeba pomoci ihned, často však pomoc přichází až po třech týdnech od objednání. Těžké je zajistit krizovou službu rychle. V případě zkrácené časové dostupnosti je možné spoléhat na vyšší míru prevence, kdy se jedinec nedostane hlouběji do problému.¹⁶

- Závěr: Podpořit kapacitně ambulantní psychologickou péči.

Psychologická dostupnost

Psychologická dostupnost může být vnímána z pohledu jedinců v tom smyslu, že jim chybí dostupnosti přímé psychologické pomoci jak v situaci např. terapie jedinců nebo celých rodin apod., tak i v situaci obavy o sociální status, osobní sociální pozici.¹⁷

„Psychologů je málo, kdyby někdo chtěl k psychoterapii...to je nedostupný. I pro rodiny jsou třeba psychologové.“

Rodiče se často stydí obrátit se na sociální službu, vnímají problém odlišně. Mají pocit, že selhali, když potřebují „sociálku“.

„Školu netrápí doučování pro děti, ale psychologická pomoc pro rodiny s dětmi... začínají se nám objevovat tatínkové samoživitelé a oni s těmi dětmi nevědí, jak navázat ten vztah a jak nastavit pravidla té rodiny... můžeme tomu tatínkovi poradit, my ale zasahovat nemůžeme a že už OSPOD na to nemá kapacity... třeba ten MANDL, ty rodiče se bojí, mají strach. Ono, když to jde v rámci školy, tak to jde, ty rodiče ještě spolupracují. Ale jestliže se snažíme je odkázat na jakoukoliv jinou organizaci, opravdu rodiče o to nestojí, bojí se... stydí se, psychologická bariéra. S tou se snaží pracovat naše školní psycholožka, pracuje jak s těmi dětmi, tak s těmi rodiči. Myslím si, že hlavně ti muži mají pocit, že jako otec selhali a bojí se to ukázat navenek, že aby je okolí nevidělo jako slabochy.“

¹⁶ Poznáváme, že pokud jde o dítě ohrožené, či dítě potřebující krizovou intervenci, tak OSPOD má dětskou psycholožku, která je zaměstnancem města a pracuje pro OSPOD, tuto službu poskytuje bez časových prodlev.

¹⁷ Ve významu očekávaného způsobu chování, který se váže k určitému sociálnímu statusu. Každý člověk má více rolí, např. žák ve škole, otec či matka v rodině apod.

Snižovat psychologickou bariéru mezi rodiči a službou je vhodné prostřednictvím angažované školy, pomocí doprovázející organizace a obecně lepším povědomím veřejností o sociálních službách a jejich významu.

„Narážíme na to, že to je jako problém ČR v tom, že státem je neziskový sektor vnímán jako velmi negativně a nejsme úplně se necítíme už je to tam mnohem lepší, ale jsme součástí mezinárodního společenství a tam, když máme nějaká setkání, tak tam opravdu jsou setřeny rozdíly – vy nevíte, jestli mluvíte s pracovníkem OSPODu, nebo jste z neziskovky, jsou opravdu tým. Kde jsou opravdu propojeni.“

- Závěr: Podpořit kapacitně ambulantní psychologickou a psychiatrickou péči.

Informovanost o službách

Rodiny vesměs využívají různých informačních zdrojů. Čím větší město je, tím více se lidé spoléhají na internet, a naopak čím menší město, tím více se spoléhají na osobní vazby, kontakty, osobní doporučení apod.

Z písemného dotazování vyplynulo, že *„informace o pomoci byly získávány převážně od rodiny, kamarádů, blízkých. V jednom, případě se jednalo o web města.“*

V Novém Městě nad Metují je spíše taková praxe, že veřejnost dává přednost osobnímu kontaktu a individuálnímu jednání. Využívají jednak možnosti kontaktovat sociální pracovníky, pokud většinou už mají se službou zkušenosti nebo vyhledávají informace na úřadu Nového Města nad Metují.

Vybavenost, bydlení

V místní části Nového Města nad Metují Krčín, který je spíše na okraji města, lidé postrádají obchody. Dříve tam byl obchod s potravinami. Někteří mají možnost se dopravit do nákupních center, ale jezdí tam meziměstské autobusy, které suplují městskou dopravu. Horší situace je pro obyvatele, kteří bydlí u hlavní silnice, jedná se o velice rušné místo, v ostatních částech je klid.

V Novém Městě nad Metují v části Vrchovina a Krčín je poměrně hustá síť rodinných domků s možností vícegeneračního soužití. Místní části jsou na okraji města a částečným problémem je infrastruktura a zasíťování celé Vrchoviny. Celkově jsou okrajové části města méně vybavené obchody, službami apod. než centrální část města. V místní části Spy je problémem spíše kanalizace, která chybí.

Bydlení je problém celého města, komerční nájem je vysoký na úrovni Hradce Králové a městských bytů je pouze přibližně 300. Výstavba nových bytů vážně a rekonstrukce starých domů je finančně nákladná.

Problémem jsou lidé v bytové nouzi.

„Často si představujeme, že rodina, která prostě teď v tuhla chvíli bydlí a má smlouvu na dobu určitou, ten nájem vyprší třeba za dva měsíce a veřejností je pojmána, že bydlení mají. Ale vlastně v tomhle případě to znamená, že v té bytové nouzi jsou, protože za dva měsíce nebudou

vědět, kam půjdou. A je obecně nedostatek prostě městských bytů. Většina těch rodin žije v komerčním bydlení, v komerčních podnájmech, který jsou neskutečně drahý a pokud jim ten podnájem skončí a potřebuji jít jinam, tak moc jinou možnost než zase si sehnat komerční bydlení, nemají.“

Město připravuje nové byty v zakoupeném bývalém hotelu Metuje. Nyní je v jednání plán na pořízení startovacích bytů pro mladé rodiny. Zvažuje se část bytů i pro seniory a zdravotně postižené a sociální byty. Kromě této lokality se zvažuje i rekonstrukce bývalých kasáren na malometrážní byty.

„NMnM jako město odkoupilo v loňském roce bývalý hotel METUJ, právě my jsme ve spolupráci se stavebním odborem městského úřadu, a právě policie tento nákup poměrně podporovala a jednou právě z úvah je, že v tomto domě vznikne mj. i několik bytů, které budou právě sloužit pro podporu rodin, které se dostanou do problematické situace, tak za nás na doplnění.“

Problematika bydlení se promítá i do vyjádření dalších komunikačních partnerů.

„My hodně narážíme taky zase na tu bytovou nouzi. Tady svítá velká naděje v tom, vidím velký potenciál v Novém Městě tím, že jsme malé město. Přijde mi, že to město se o ty své se snaží nějakým způsobem starat. Je fakt, že se tady v rámci služeb hodně známe, snažíme se o tu navázanou spolupráci nějak, ať už od OSPODu, přes policii, všichni, co tady nějakým způsobem jsme. Dobře, nějaký systém prostupného bydlení a krizově dodávaných bytů pro lidi, kteří takto trpí, tak to bude super, to mi přijde, že to tady je nejmíc způsobem hoří.“

Pro rodiny s dětmi v bytové nouzi však nestačí pouze poskytnutí bydlení, ale řada z nich neumí hospodařit s rodinným rozpočtem. Proto bude důležité podpořit jejich kompetence doprovázením sociální službou.

„Aby se tam počítalo s tím, že nejen nastěhovat ty lidi do Metuje, ale aby to bylo provázaný na sociální práci s tou rodinou. Věřím tomu, že se to plánuje, ale mám potřebu to zmínit, protože ty rodiny to opravdu potřebují. Víme, že neumí hospodařit, že nemají spoustu dalších kompetencí, potřebují se to naučit. Takže ta sociální práce s nimi je určitě důležitá. Což ruku v ruce s tím bude třeba navýšení určitých kapacit.“

S ohledem na možnost zajistit bydlení potřebným v části bývalého hotelu Metuj by byla možnost podpořit i variantu komunitního bydlení.

„Budou opět prostory v majetku města, otázkou je, zda to nezkombinovat se startovacími byty. Aby prarodiče by bydleli v zařízení, kam jdou staří, a namíchat to s mladšími, podpořit komunitní bydlení.“

- Závěr: Podpořit výstavbu sociálních bytů provázanou na služby pro rodiny s dětmi. Podpořit komunitní bydlení.

Technické bariéry

Mezi nejčastější technické bariéry patří chybějící nízkopodlažní autobusy výhodné pro kočárky. Veřejné záchody u hlavních obchodních center Nového Města nad Metují chybí.

Dalším problémem je bydlení v panelových domech bez výtahů. Jedná se o čtyřpatrové domy, které se dříve stavěly, někde se dodělávaly výtahy, ale ne všude.

Mezigenerační situace, trend sňatečnosti

Charakteristika Nového Města nad Metují je taková, že populace je ve městě spíše starší a konzervativní, chce mít klid a např. rušivé akce jim vadí. Je to také důvod, proč se mladí realizují spíše v některých přilehlých městech více než doma. Nejvíce je ve městě vnímaná cílová skupina senioři a mladým vadí někdy až jistá prudérnost seniorů, občas se mohou vyskytovat navíc i sousedské spory.

Rodinu v nejširším slova smyslu ovlivňuje i trend nezakládat sňatky, formálně se nevázat, přičemž je svatba a případný rozvod pro členy rodiny nákladný.

„Prohlašují se jako rodiče – je takový trend. Možná rozvod je drahý. Kdo chce, vdá se. Na rodinu se neklade důraz, na rodinu... Škola mnoho nezmuže. Kolega pracuje na učňáku, žák si jede na mobilu, učitel mu mobil vzal během výuky. Maminka pak volala do školy – systém je špatně nastavený.“

Přístup dnešních rodin je v sociální sféře vnímání rodiny odlišný, zejména s ohledem na mezigenerační soužití. Dříve se na vesnicích stavěly dvougenerační domy, v současnosti jsou stavěny jednogenerační. Dřívější vícegenerační rodiny se rozpadají do jednogeneračních rodin, soužití dvou generací v jednom domě plánováno není. Důsledkem je potenciálně nízká mezigenerační soudržnost, což má za následek, že se rodina o stárnoucího rodiče pravděpodobně nebude moci postarat.

Problematika bydlení¹⁸

Mladé rodiny vnímají ve městě nedostatek zejména v oblasti bydlení. U bytů, které vlastní město, je výhodou relativně přiměřená výše nájmu. Město má s nájemníky dlouhodobé smlouvy, ale na druhou stranu existují dlouhé seznamy čekatelů.

Celkově je městských bytů nedostatek. Komerční nájmy jsou ve městě spekulativně vysoké. Dosáhnout na jakýkoliv byt pro generaci 30+ je poměrně ve městě problém. Ve městě zároveň slábnou kupní síla, což má vliv i na menší obchody a místní podnikatele, kteří se neuziví. Velká poptávka je po menších bytech 2+1. Navíc mnoho městských bytů čeká na rekonstrukci.

„Co se týče bydlení, otázkou je, co by mohlo město udělat, byty jsou drahé. I když jsou byty a nové domy se postavily, např. 6 bytů má jeden majitel, ty pronajímá. Pro novostavbu jsou drahé, drahé jsou i staré vybydlené byty. Uvítala bych formu městského bytu, např. 2+1. Tam zvládne být i matka a jedno dítě, po 5 letech si byt koupí... Městské byty jsou na příděl lidem

¹⁸ Z Koncepce bydlení České republiky 2021+: „Bydlení je považováno za jednu ze základních lidských potřeb. Bydlení slouží k uspokojování nároků fyziologických, psychologických a sociologických, jež se realizují v objektech pro bydlení a jejich okolí. Realizace bydlení každého jedince má široké a zásadní celospolečenské přesahy, ostatně již proto, že realizace bydlení jednoho zpravidla vylučuje, aby ve stejném čase a prostoru realizoval svoji potřebu bydlení někdo jiný. Dostupnost a kvalita bydlení je také vnímána jako jeden z hodnotících ukazatelů životní úrovně obyvatel. a kvalita bydlení je také vnímána jako jeden z hodnotících ukazatelů životní úrovně obyvatel.“

v situaci, kdy nemají kde být, nebo jsou byty k rekonstrukci, něco mezi. Možná i s možností odkupu. Město vlastní některé bytové nebo panelové domy, když se některým bydlení již poskytnulo, již tam dožijí, nájemné se nemění, ale je o ně nouze. Poskytuje se to lidem v nouzi, někdo známý to musel řešit...“

Nedostatek v oblasti bydlení je vnímán i u specifických typů bydlení, např. chráněného bydlení je stále nedostatek.

„Chráněné bydlení, když se staví spoustu, je toho málo. Ústavní péče se utlumuje. Teď umísťovali jednoho chlapce až na Moravu, dělala se kvůli tomu konference. Tady je toho málo. Někdo chtěl umístit syna s určitým stupněm autismu, není moc kam. Ty služby, jak krátkodobé, tak dlouhodobé bydlení není a psychiatrická péče.“

Pohled na problematiku sociálního bydlení poskytuje pohled do zahraničí, kde je běžné, že v každém městě i vesnici jsou k dispozici sociální byty.

„Takový typ ze zahraničí ohledně toho bydlení. Tam prostě zjistili, naši kolegové říkali – v každém malém městě, v každé vesnici jsou sociální byty. Oni si moc dobře spočítali, že i když by měli kauce platit těm sociálně slabým a poskytnout těm nejpotřebnějším ubytování na nějakou dobu, spočítali si to, že se jim to mnohonásobně vyplatí, a to se bavíme o tom 30 let, nebyla tu žádná vláda, která by byla toho schopna. Tak s těmi lidmi, kteří se k nám dostanou, tak velké procento z nich má ten bytový problém. A pak není kapacita na to, co už jsou nadstavby, že děti chodí na výuku. K nám se dostávají rodiny, které opravdu nemají dětem co dát k jídlu. Možná taky pak je ten pohled školy, „Jak to že se Anička nepřipojila ...“ Oni mají úplně jiný problém. Tak možná prolomit i tyhle ledy, protože to jsou problémy. My žijeme v nějakých bublinách a těch lidí je čím dál víc. Poskytují tento další pohled.“

- Závěr: Podpořit výstavbu sociálních bytů provázanou na služby pro rodiny s dětmi.

Služby pro teenagery

Ve městě chybí zejména služby pro děti ve věku od 13-17 let. Není mnoho zázemí pro jejich volnočasové neorganizované aktivity. Pro tuto kategorii dětí není otevřené hřiště, skatepark apod. Zvažují se plochy, které by pro ně byly vhodné, například prostory kolem sokolovny nebo kolem kasáren, což by bylo vhodné, nejsou však tyto prostory připravené.

„Jak dcera odrostla hřištěm od 6 let, nic už pro ni není. Pro kategorii, která by si zašla na otevřené hřiště, nic není. Musí být s nimi někdo dospělý, kolem 13 ti let sami ještě ven nemůžou. Plochy, které by byly, prostor kolem sokolovny, kolem kasáren, by to bylo fajn. Ty prostory nejsou ale připravené. U sokolovny není jasné, kdo je majitelem. Jsou tam staré lavičky, je to zarostlé, postavili si něco, rozebrali jim to. Něco by se dalo vytvořit, uvítali by to jako park, kde by byli teenageři, i lavičky. Dětský hřiště jsou, ale pro starší od 10-17 let nic v NM není.“

- Závěr: Rozvíjet služby pro teenagery, zejména s ohledem na volnočasové neorganizované aktivity – např. vybudování víceúčelového sportoviště, případně vybudování fit stezky pro neorganizované využití volného času.

Volnočasové aktivity

V rámci volnočasových aktivit je dětských hřišť dostatek. Jsou také k dispozici sportovní kluby, skauti, atletika, ale nic pro neorganizovaný volný čas. Např. na brusle není terén, ale na kolo ano, cyklostezek je hodně. Chybí dále dopravní hřiště, které je až v Náchodě. Dopravní hřiště bylo dříve u stadionu, teď je tam parkoviště.

„Ve městě pro mladší ročníky chybí dopravní hřiště, kdysi tam bylo, ale teď není, Náchod má.

Dobře fungující je místní dům dětí a mládeže, který pořádá různé umělecké kroužky.“

„Máme Stonožku – DDM, keramiku, výtvarku, pak děti mají LŠÚ, taneční, kreslení. Máme to tady hodně zabezpečené, kromě basketbalu, na to nemáme tělocvičnu.“

K dispozici je sportovní hřiště, tenis, fotbal, hokej a zimní stadion. Je možné využití od rybaření, až po sport různého druhu. Dále kroužek keramiky, výtvarky, pak mají LŠÚ, taneční kroužek a kreslení. Chybí tělocvična na basketbal.

„Kroužky máme např. sportovní, tenis, fotbal, hokej, máme zimní stadion, funguje kroužek rybaření, sporty různého druhu.“

- Závěr: Pokračovat ve volnočasových aktivitách pro děti a mládež.

Vzdělávání

Město nemá k dispozici občanskou poradnu, dále různé varianty pro dostupné doučování, placené i neplacené.

„Není občanská poradna. Lidi by se možná styděli tam chodit. Možná, kdyby to fungovalo jeden den v týdnu, tak by se vědělo, že tam něco je. Tak by to bylo. Nově toto rozjíždí Dobruška, rozjíždí tohle – pojízdnou poradnu v pátek, mohou se tam lidi objednat. ... Ale to jsou role – dalo by se i poradit, ale to je pro lidi problém, nechtějí to. Sama bych měla ostych. Bezva by bylo mobilní poradenství...“

Problematiku doučování dětí je možno brát z různých úhlů pohledu, kdo by mohl doučovat a koho by se doučování týkalo. Doučování, a tudíž vzdělávání se týká jak dětí, tak nakonec i jejich rodičů.

„Pokud by to šlo, ať je už nějaký doučující kroužek nebo třeba ve Stonožce, což je DDM, jako volnočasový, kdyby to pracák těm rodičům zaplatil, nebo nějaká doučovací tábory, nevím. Na druhou stranu nevím, jestli by se ty děti do toho nějak hrnuly. Mi přijde, že tu potřebu jako takovou máme hlavně my, kteří vidíme do budoucna, jaký to bude průšvih. Nevím, jestli děti, které rok seděly u počítače, něco se drtily a učily by se ještě i o prázdninách...pro mě je otázka, jak by to mohl zafinancovat třeba ÚP.“

Mohlo by se jednat o doučování prostřednictvím vysokoškoláků, případně seniorů formou dobrovolnické činnosti.

„Protože jako odkazovat třeba rodiče ze škol na to, že s doučováním pomůžou např. SAS, nebo jiný sociální služby, to se moc nedá, protože my vlastně jako SAS nemůžeme ze zákona takovou službu poskytovat. A kam vlastně potom s těma dětma? Možností je de facto nula. Do jistý

míry tohle můžou nějakým způsobem saturovat třeba nízkoprahový zařízení pro děti a mládež (NZDM), ale těch není moc na Novoměstsku.“

Mateřské centrum v NMnM nabízí různé druhy vzdělávacích aktivit na témata partnerských vztahů, jak pracovat s různými emocemi, s agresí, s dětmi, které potřebují větší pozornost. Vzdělávání rodičů – přednášky, kurzy, workshopy na různá témata dle celoročních projektů. Do programů lze zařadit i téma mezigeneračních vztahů a další.

„... děláme programy pro rodiny a děláme vzdělávací programy pro rodiče s malými dětmi, osvětu a spoustu různých aktivit, které se týkají jak rodičů, tak dětí...“

Služby zaměřené na rodiny intenzivně spolupracují se školami, rodiny mohou využívat při školách vzdělávací programy, připravuje se tzv. týden pro mládež a další aktivity.

Rodiny s problémy by mohly navíc v současnosti využít program „Učí se celá rodina“, poskytovaný službou AUFORI, který je realizován terénní formou přibližně v šesti obcích ORP, nikoliv však v Novém Městě nad Metují.

„My taky fungujeme v rámci projektu, ve kterém se můžeme částečně objevit v ORP Nového Města, tak vzniknul ve spolupráci s OSPODem v Jaroměři. Je to jeden z OSPODů působící v okr. Náchod... Tím, že máme spolupráci s místní akční skupinou mezi Úpou a Metují, tak my kopírujeme tu jejich oblast, ta je v rámci 36 obcí. A do toho spadne 6 obcí z Novoměstska a aktuálně program poskytujeme z šesti obcí ve třech – Bohuslavice, Černčice a Provodov Šenov a v dalších třech jsme se ještě neobjevili, nebyla tam poptávka. Náš program je využíván, co se týká Náchodska, Jaroměrska, z toho Novoměstska moc ne, protože tam nepůsobíme v širším okolí. V Novém Městě vůbec nepracujeme v těch rodinách.“

- Závěr: Pokračovat podporování vzdělávání a volnočasových aktivit pro rodiny s dětmi, podpořit zřízení rodinné poradny a umožnit finanční dostupnost doučování dětí a mládeže.

Ohrožené rodiny

Pro rodiny je důležitá podpora prevence, proto z pohledu financí je lepší nabídnout rodině terénního pracovníka v rámci sanace rodiny, který s ním bude pravidelně jezdit a pomůže rodinné záležitosti určitým způsobem zlepšit a nastavit, než když už to dojde do fáze, že rodinný případ řeší OSPOD¹⁹, kdy dochází k odebrání dětí, a to do ústavní péče, pěstounské péče, protože takový proces bude vždy finančně náročnější. Když najde rodina motivaci, nestresuje ji využívat ambulantní službu. Zejména školy významně přispívají k prevenci tím, že mohou najít děti, které by péči potřebovaly.

„Narážíme na to, že rodiče neví, co dělat s dítětem, které má nějaké psychiatrické problémy, není to tady tak úplně zdravotnická péče v podstatě jako nějaký další návazný služby se snažíme tak, jak říkala kolegyně, síťovat a k tomu tu disciplinární práce, když víme, že ten klient spolupracuje s nějakou jinou službou, která je taky sociální rehabilitace, tak v tu chvíli se

¹⁹ Nejedná se o situaci v NMnM. Šlo o obecné sdělené komunikačního partnera.

snažíme svolat třístrannou schůzku i s tím klientem, abychom se spolu domlouvali, aby nedocházelo ke zneužívání těch služeb.“

Rodiny v problému často ani neví, že jsou v nějakém problému, nerozumí své sociální situaci, protože případem může být, že v tom samém rodinném prostředí vyrůstali sami, a proto nevidí nějaký problém nebo jej neumí pojmenovat.

„Pokud je problém v rodině, ta rodina sama ani neví, že má nějaký problém. Že v tom samém vyrůstali sami a nevidí, že je nějaký problém. Že to vidíme z jiné pozice.“

Navíc pokud mají požadavek na řešení problémů až soudně nařízené OSPODem, motivace k řešení problémů se tím nezvyšuje. Proto je provázanost služeb a vzájemné předávání informací klíčové, což někdy je problém s ohledem na ochranu osobních dat.

„Největším nedostatkem nebo nějakou potřebou vnímáme to, že někde ty služby jsou – podle toho, v kterém případě to je, ale ta vzájemná provázanost těch služeb – vnímáme asi jako ten nejhorší problém. Že my tu motivaci od klientů máme vcelku dobrou, protože je trápí třeba nějaké výchovné problémy dětí, takže vyhledávají různé služby, které by asi tak mohly pomoci. Dalším typem jsou ti klienti, kteří to mají třeba až soudně nařízené OSPODem. A to už pak ta motivace je trošičku menší...Provázanost těch služeb je úplně asi ta nejžhavějším problémem, který řešíme, protože jestliže přijmeme dítě třeba až dále to pobytu, tak bychom potřebovali, aby vlastně byla provázaná ta spolupráce ať OSPODu nebo doprovázejících organizací. Aby se pořád pracovalo s tou rodinou a nějakým způsobem je – aby je nějaký pracovník dál pak vedl. Protože my nemáme terénní pracovníky“

Pokud už dítě přejde do pobytového zařízení Střediska výchovné péče, je třeba, aby pomáhala doprovázející organizace (terénní sužba) a OSPOD, přičemž problémem je, že Středisko výchovné péče nemá terénního pracovníka, jen ambulantní službu a pobytovou²⁰.

„Určitě z pohledu financí je lepší nabídnout rodině terénního pracovníka, který s ním bude jezdit a pomůže jim ty věci nějak zlepšit a nastavit, než když už to dojde do fáze toho, kdy to řeší OSPOD a kdy dochází k odebrání dětí, a to je do ústavní péče, pěstounské péče, a to bude vždycky finančně náročnější.“

Rodiny mohou využít relevantní služby, kdy řeší chudobu, řeší problémy v té souvislosti, na něž se pak nabalují další problémy s bytovou situací, problémy ohledně zaměstnání, péče o děti, celkové hospodaření, péče o domácnost.

- Závěr: Pokračovat v preventivních aktivitách snižujících ohrožení rodin s dětmi zejména prostřednictvím provázanosti relevantních služeb. Vhodně motivovat rodiny k využití všech služeb, a to jak sociálních, tak psychologických, psychiatrických apod.

Rodina a škola

Školy jsou významným článkem mezi rodinou a společností. Díky distanční výuce se více rozkrývají rozdíly mezi rodinami, více vystupují na povrch sociálně slabší rodiny. V současnosti v souvislosti s covidovou situací se vyskytuje zvýšená psychická náročnost zejména u dětí školního věku. Musejí zvládat distanční online formy výuky. Děti ztrácí online výukou školní

²⁰ Situaci je možno řešit v rámci komunitního plánu.

návyky, častěji vnímají strach z neúspěchu. V případě online testování je jednodušší najít odpovědi k testům, což má za následek, že se tolik neučí.

„Díky distanční výuce, můžu říct, že poměrně hodně, rozkryly se nám i rodiny sociálně slabší, takže se jim snažíme pomáhat přes různé nadační fondy, zapůjčit techniku.“

Díky ztrátě kontaktů může nastoupit u dětí sociální fobie. Děti také ohrožuje multitasking, kdy pracují na dvou zařízeních zároveň, sledují výuku a píšou smsky nebo jsou na sociálních sítích. Může se projevit tzv. ponorka, jelikož se scházejí se stejnými lidmi, na druhou stranu do školy už nechtějí a netěší se. Všude slyší o tom, že budou neúspěšnou generací, mají nedostatek sociálních kontaktů, ze kterých mohou přicházet stavy deprese. Bojí se zhoršení známek, protože online se dá více podvádět, děti jsou z online výuky více unavenější atd.

Některé školy nabízejí, ab si děti přišly do školy revidovat své úkoly. V praxi to znamená, že přijdou cca dvakrát týdně do školy. Škola je nedoučuje, ale zajišťuje asistenta, který s dětmi jednotlivé domácí úkoly projde a pomůže jim přijít na to, jak některé úlohy pochopit nebo jak o nich uvažovat.

„My se snažíme využívat asistenty pedagogů nebo školní asistenty. Jen tak bohužel ze zákona takovou šanci nemáme, ale sháníme je třeba z operačních programů nebo z podpůrných opatření a ty prostě pak využíváme na práci s dětmi, které to potřebují.“

Školy se snaží o podporu slabších rodin v současné době zejména možnostmi zapůjčení techniky, pokud je možné, lze zajistit pro sociálně slabší rodiny též obědy zdarma. Přibývá rodičů samoživitelů, kteří řeší problémy s dětmi a může jít i o problematický vztah mezi nimi, tak nedokáží navázat vzájemný vztah. V takovém případě je zásadní prevence a rychlá pomoc školy s kontaktem na školního psychologa²¹ nebo poradenská a specializovaná centra. Je důležité, aby škola včas propojila rodiče se sociálními službami a neziskovkami ať už se jedná o Středisko výchovné péče, Centrum prevence a další.

Na druhou stranu je důležité, aby mezi sebou spolupracovaly i služby navzájem, aby bylo možné odkázat klienty na příslušnou službu a byla zajištěna zároveň kontinuita péče. Osvědčilo se pořádání bezplatných rodinných konferencí, které řeší specifickou situaci rodiny. Je důležité, aby děti neskončily na ulici, přičemž takové případy následně řeší policie.

„My nabízíme bezplatné uspořádání tzv. rodinné konference rodině, která se ocitá v nějaké složité situaci, která se týká jejich dětí. A my si myslíme, že klíč k řešení má v rukou rodina, nikoliv my jako odborníci a my vracíme vlastně kompetenci zpátky rodinám.... Je tady kolegyně z Nového Města, máme navázanou spolupráci s téměř veškerými OSPODy v Královehradeckém a Pardubickém kraji. Určitě navazujeme spolupráci i s doprovodnými organizacemi, SAS, jezdíme i do Azylových domů.“

- Závěr: Pokračovat se spolupráci a vzájemné provázanosti všech aktérů pracujících ve prospěch rodin s dětmi, zejména znevýhodněných rodin.

²¹ Školy využívají sdílení školního psychologa na částečné úvazky.

Role policie, podpora prarodinné politiky

Pokud policie potřebuje kontaktovat OSPOD, většinou se jedná o vážné situace. Lidé 18+ na ulici začínají být problém, často nemají zázemí, stávají se z nich bezdomovci, případně drogově závislí a často pravidelní klienti policie. Z ulice je velmi těžká cesta ven, pokud člověk rezignuje na všechno a nemá oporu.

Policie podporuje využití velké šance ovlivnit výstavbu bytů nebo rekonstrukci hotelu Metuj, kde by mohlo vzniknout dostatek bytů, které by bylo možné využít pro potřebné rodiny. To by mohl být pro ně určitý existenční základ. Měly by tam svoje zázemí, přičemž je nezbytné nejen nastěhovat potřebné do sociálních bytů, ale také bydlení provázat na sociální práci rodinou. Rodiny velice často neumí hospodařit, nemají spoustu dalších sociálních a právních kompetencí, které potřebují se naučit.

„NMnM jako město odkoupilo v loňském roce bývalý hotel Metuj, právě my jsme ve spolupráci se stavebním odborem městského úřadu, a právě policie tento nákup poměrně podporovala a jednou právě z úvah je, že v tomto domě vznikne mj. i několik bytů, které budou právě sloužit pro podporu rodin, které se dostanou do problematické situace.“

Dítě s problémem

Ne každý, kdo má problémové dítě nebo problém v rodině, vyhledává pomoc. Z pohledu rodiny bývá problém zažádat si o pomoc, aby nebyla nucena. Rodiče se stydí obrátit se na sociální službu, vnímají problém odlišně, často rodič by potřeboval psychologickou pomoc. To vše klade nároky na empatii, mírné a zároveň strategické jednání, např. ze strany zástupců školy.

„Ono, když to jde v rámci školy, tak to jde, ty rodiče ještě spolupracují. Ale jestliže se snažíme je odkázat na jakoukoliv jinou organizaci, opravdu rodiče o to nestojí, bojí se... stydí se, psychologická bariéra. S tou se snaží pracovat naše školní psycholožka, pracuje jak s těmi dětmi, tak s těmi rodiči. Myslím si, že hlavně ti muži mají pocit, že jako otec selhali a bojí se to ukázat navenek, že aby je okolí nevidělo jako slabochy.“

V současnosti situaci nepřidává ani všeobecné mínění o neziskových organizacích nebo sociálních službách, které díky mediálnímu tlaku nemusí být příznivé. Neziskovky se naopak snaží propagovat svoji činnost i na sociálních sítích, což pomáhá na druhou stranu vylepšit jejich mediální profil díky průběžně prezentované činnosti.

U dětí s postižením nebo znevýhodněním je možné využít dotace krajského úřadu na školního asistenta (nejedná se o pedagogického pracovníka). V současnosti je zajištěna podpora těchto dětí přibližně na dva roky, přičemž lze školního asistenta kombinovat s asistentem pedagoga.

„Ne sociální, ale spíš zázemí kvůli zdravotnímu stavu dětí. Mají tam několik problémů, takže se to děťátko se neposouvá tak rychle, jak by mělo, tak z téhle stránky jsme žádali o tu pomoc. Rodina souhlasila tentokrát, takže vím, že jednoho asistenta pedagoga pro jedno konkrétní dítě bude. Je to vždycky jen např. na 4 hodiny denně, a to nám stačí, a v případě potřeby ten asistent pokračuje i na další dítě, kdyby náhodou se někdo další objevil...“

Ještě ze strany těch školních asistentů – z těch operačních programů tam to používáme právě u dětí, které mají podpůrné opatření třeba prvního stupně, což se nešetří v poradnách nebo v těch speciálních centrech, to je prostě ten problém, kdy na nic ještě to dítě nedosáhne, anebo naopak, kdy třeba rodina nechce spolupracovat, tak my jsme strašně rádi, že tady nějakého člověka můžeme mít.“

Pro děti, specificky pro děti s mentálním postižením je nedostatek psychiatrické péče.

„Psychiatrické péče je málo, nejen krizové bydlení krátkodobé, ale psychiatrické bydlení, dlouhodobější. Jsou jen Havlíčkův Brod. A krizové lůžko pro děti, maminky je nemají kam dát. Odhadem by bylo potřeba asi 3 až 5 lůžek, nemuselo by být jen v NM, ale chybí v celém kraji.“

- Závěr: Pokračovat ve spolupráci a vzájemné provázanosti všech aktérů pracujících v oblasti rodin s dětmi, zejména s ohledem na děti s postižením nebo znevýhodněním. Podpořit psychiatrickou a psychologickou péči, připravit výstavbu relevantních druhů krizového bydlení, zejména s ohledem na absenci krizových lůžek v rámci kraje.

2.2 Kategorizace potřeb podle třídění komunikačních partnerů dle typu služeb

Vytřídění výstupů výzkumu podle typů komunikačních partnerů s ohledem na potřeby rodin, které se dají naplnit bylo provedeno v rámci následující kategorizace:

- služeb prarodinného charakteru,
- služeb registrovaných dle Zákona o sociálních službách,
- volnočasových aktivit.

1. Potřeby rodin s ohledem na služby prarodinného charakteru

Naplňování potřeb s ohledem na služby prarodinného charakteru se týkají následujících aktivit:

Služby poskytované Mateřským centrem Na zámečku, o.p.s.

Mateřské centrum zajišťuje provoz herny pro setkávání rodičů s dětmi na MD a RD pět dní v týdnu. Nabízí pestré programy pro celé rodiny, přednášky a kurzy pro rodiče a krátkodobé hlídání dětí.²²

„...děláme programy pro rodiny a děláme vzdělávací programy pro rodiče s malými dětmi, osvětu a spoustu různých aktivit, které se týkají jak rodičů, tak dětí...největší poptávka je po webinářích, týkajících se výchovy dětí ve smysli restruktující výchovy, vytváření pravidel s dětmi, jak pracovat s různými emocemi, s agresí, s dětmi, které potřebují větší pozornost, nebo téma mezigeneračních vztahů, jak řešit přístup k výchově prarodičů, u rodičů, to jsou neustále opakující se témata – emoční výchova“

- Závěr: Pokračovat v podporování aktivit mateřského centra.

²² <https://www.novemestonm.cz/volny-cas/kam-s-detmi/matenske-centrum-na-zamecku-ops/>

Pořádání rodinných konferencí (RK), zajišťovaných Centrem rodinných konferencí.

Rodinné konference jsou organizovány v Pardubickém a Královéhradeckém kraji, dále v části kraje Vysočina a části Středočeského kraje pro rodiny.

„Jsme síť komunitních pracovníků, kteří se snaží podpořit rodinu ještě dřív, než se dostane do soukolí všech intervencí ze strany státu a než se stanou uživatelé všech služeb.“

Rodinné konference pomáhají rodinám v obtížných situacích, zejména těm, které chtějí svoji obtížnou situaci týkající se dětí řešit vlastními silami.

„Co se týká poradenství těm rodinám s problémem, ty rodinné konference pomáhají, když jim to nějak organizačně nefunguje, tak ty RK jsou jedním z těch nejvíce používaných nástrojů, který je osvědčený a funguje...RK organizuje i OSPOD, že to taky dělají v tom duchu, kdy se sejde více subjektů a všichni kdo jsou s tou rodinou a dítětem v kontaktu a nějak zainteresovaní, snaží se si vyjasnit ten problém a nějak to tam nastavit. Tohle si myslím umí i OSPOD...Máme navázanou spolupráci s téměř veškerými OSPODy v Královéhradeckém a Pardubickém kraji. Určitě navazujeme spolupráci i s doprovodnými organizacemi, SAS, jezdíme i do Azylových domů, takže jsme tady pro vás, můžete se na nás obrátit.“

Z vyjádření zástupce školy vyplývá důležitost pořádání RK.

„Máme úžasnou spolupráci s OSPOD, policií i RK jsme tady dělali ve škole. A museli jsme říct, že pomohly.“

- Závěr: Pokračovat podpoře rodin prostřednictvím pořádání rodinných konferencí.

Psychologická podpora rodinám, zajišťovaná psychology, psychologickými poradnami a dalšími subjekty

Obecně je psychologů málo. *„Kdyby někdo chtěl na psychoterapii, je soukromá praxe, to je ale nedostupný. I pro rodiny by bylo třeba psychologů.“*

Naplňování potřeb rodinám je často řešeno pomocí školních psychologů, působících v každé ze škol NMnM, kterých je však nedostatek.

„My máme školního psychologa sdíleného, tzn. všechny tři školy v Novém Městě, vůbec to nezvládá a nestíhá. Ideálně pro nás by bylo, kdybychom měli psychologa pro jednu školu přímo tady k dispozici. To nám nejvíc chybí. My jako učitelé ty problémy nevyřešíme, ano nemůžeme, a někdo, kdo by se tím intenzivně zabýval a s nimi pracoval přímo na těch jejich vztahových věcech, tj. psycholog – z mého úhlu pohledu.“

„Pravdou je, že musíme hodně zvažovat, komu a za jakých okolností ji nabídneme, protože je (psycholožka) velmi časově vytížená, vůbec to nezvládá a nestíhá. Ideálně pro nás by bylo, kdybychom měli psychologa pro jednu školu přímo tady k dispozici. To nám nejvíc chybí.“

Pro naplňování potřeb rodin by bylo potřeba psychologické služby rozšířit.

„Když se vyskytne problém, lidi si to vyřeší sami, ale možná chybí „psychopomoc“. Mění se to, navazujeme službu s poradnami, chybí „psychopomoc“. Pomoc není rychlá...řešili jsme několik problémových případů, že by chyběl dětský psycholog.“

Obdobně se jedná o pomoc při naplňování potřeb rodin s problémovým dítětem, kde je potřebná i pomoc psychiatra.

„Každý, kdo má problémové dítě a ten problém zajde až tak daleko samozřejmě vyhledává pomoc a je odkazovaný na nějaké možnosti, ty rodiny většinou nějakého psychologa mají, ale to může být i psychiatr, kolikrát jsou ty děti indikovány a mají nějakou léčbu... ale je pravdou, že pár rodičů, už to tady zaznělo, že nevědí, na koho se přesně obrátit, co s tím problémem mají dělat a tam je ten moment, kdy ani já už jim to nemohu přesně definovat. Oni potřebují odbornou pomoc někoho, kdo to zhodnotí a řekne jim, co mají dělat, aby to zabralo nejlépe a jak si s tím problémem poradit. Takže tam já je odkazuju na školního psychologa, který aspoň to nějak vyhodnotí a dokáže jim jasně říct, kudy mají jít, kterou cestou.“

- Závěr: Podpořit dostupnost psychologické péče.

Psychiatrické péče, zajišťovaná psychiatrickými poradnami a dalšími subjekty

Psychiatrickou péči potřebují osoby potřebné, zejména osoby s mentálním postižením bez ohledu na věk. Naplňování potřeb zaměřených a psychiatrickou péči je důležitá jak pro dětskou, tak i dospělou populaci.

„Další určitě samostatnou kapitolou, tu ale nejsme my schopni zlepšit, je psychiatrické vyšetření a různé tyto služby. Když je někdo psychicky nemocný, tak tam mě zdá, že za tím trošku pokulháváme...“

„Psychiatrické péče je málo, nejen krizové bydlení krátkodobé, ale psychiatrické bydlení, dlouhodobější. Jsou jen Havlíčkův Brod. A krizové lůžko pro děti, maminky je nemají kam dát. Těch lůžek by mohlo být asi odhadem 3 až 5, nemuselo by být jen v NM, ale chybí v celém kraji.“

- Závěr: Podpořit dostupnost psychiatrické péče.

Pomoc rodinám poskytovaná Střediskem výchovné péče²³

Klíčovým tématem v rámci pomoci rodinám s dětmi je provázanost všech služeb, které se podílejí na řešení problému dané rodiny.

„Provázanost těch služeb je úplně asi ta nejžhavějším problémem, který řešíme, protože jestliže přijmeme dítě třeba až dále to pobytu, tak bychom potřebovali, aby vlastně byla provázaná ta spolupráce ať OSPODu nebo doprovázejících organizací. Aby se pořád pracovalo s tou rodinou a nějakým způsobem je, aby je nějaký pracovník dál pak vedl. Protože my nemáme terénní pracovníky, kteří jezdí za tou rodinou.“

Dalším problémem, který je vázán na naplňování potřeb rodin s dětmi a účinnou pomoc je vhodná motivace klientů, tedy rodin, konkrétní problém řešit.

²³ Střediska výchovné péče jsou jednou z forem pomoci dětem, žákům a studentům, jejich rodinám, školám a školským zařízením. V současné době jsou střediska výchovné péče již plně integrována ve školském poradenském systému a pro klienty s sociálními projevy chování jsou často jednou z posledních příležitostí, která může být nápomocna k zastavení jejich sociálně narušeného vývoje.

Viz <http://www.nuv.cz/t/pedagogicko-psychologicke-poradenstvi/strediska-vychovne-pece>

„Máme ambulanci středisko, kam dochází rodina. Když už pak je menší motivovanost klientů, tak my už je bohužel k tomu „nedonutíme“. Bohužel „nedonutíme“ je, aby k nám do ambulance docházeli. A už tam třeba je vlastně škola, která upozorňuje na nějaké nedostatky, třeba v té výchově dítěte, ale každopádně to oni zas tolik neovlivní, zda ty rodiče budou s námi spolupracovat nebo ne.“

- Závěr: Podpořit naplňování potřeb rodin s dětmi prostřednictvím provázanosti všech služeb, které se podílejí na řešení problému dané rodiny.

Bytová nouze, potřeba bydlení

„Pak, na co narážíme, to není samozřejmě z pohledu těch služeb, ale problém je to velký a provázaný na všechno ostatní. A to je to, že rodiny, které máme ve službě, tak převážně většina z nich je v bytové nouzi. To znamená, že oni sice mají nějakou střechu nad hlavou, ale dočasnou. A v momentě, kdy ty rodiče řeší celkem neustále to, jestli ještě za měsíc tam budou bydlet nebo za dva měsíce a kam potom půjdou dál. A furt se to tak motá dokola a nemají vlastně možnost, my nemáme šanci, protože to je problém celého kraje. Nemáme možnost jim pomoci najít něco stabilního. Takže pokud toto opakovaně řeší stále dokola, tak tam samozřejmě není dost prostoru a kapacity na to řešit nějakou nadstavbu typu jako je výchova dětí a tak dále.“

„NMnM jako město odkoupilo v loňském roce bývalý hotel Metuj, právě my jsme ve spolupráci se stavebním odborem městského úřadu, a právě policie tento nákup poměrně podporovala a jednou právě z úvah je, že v tomto domě vznikne mj. i několik bytů, které budou právě sloužit pro podporu rodin, které se dostanou do problematické situace.“

„My hodně narážíme taky zase na tu bytovou nouzi. Tady svítá velká naděje v tom, vidím velký potenciál v Novém Městě tím, že jsme malé město. Přijde mi, že to město se o ty své se snaží nějakým způsobem starat. Je fakt, že se tady v rámci služeb hodně známe, snažíme se o tu navázanou spolupráci nějak, ať už od OSPODu, přes policii, všichni, co tady nějakým způsobem jsme. Dobře, nějaký systém dostupného bydlení a krizově dodávaných bytů pro lidi, kteří takto trpí, tak to bude super, to mi přijde, že to tady je nejlíp způsobem hoří.“

Pro osoby s mentálním postižením by bylo vhodné podpořit komunitní bydlení. Nemělo by se jednat o novou registraci sociální služby, ale do budoucna, aby lidé bydleli komunitně.

„Jednou se osamostatní, je škoda, aby šli do nějakého ústavu. Projekt komunitního bydlení, aby je město podpořilo. Nejednalo by se o sociální službu s novou registrací. Aby byly dotace z EU apod. Tohle, aby bylo. Byla by parcela? Koupili by si objekt i na hypotéku, klienti by platili nájem, nějak by se to vymyslelo. Tedy bydlení do budoucna, aby mohli zůstat v přirozeném prostředí.“

„Bydlení, na tom se shodneme, možná bych jen doplnila – vnímám jako důležité. Aby se tam počítalo s tím, že nejen nastěhovat ty lidi do Metuje, ale aby to bylo provázané na sociální práci s tou rodinou...“

Máme teď velkou šanci ovlivňovat právě výstavbu nebo rekonstrukci hotelu Metuj, kde by mělo vzniknout dostatek bytů, které my můžeme využít pro tyto potřebné rodiny a je to takový základ pro ně. Budou tam mít svoje zázemí a můžeme pak dál pracovat.

- Závěr: Podpořit výstavbu sociálních bytů provázanou na služby pro rodiny s dětmi.

Doučování dětí, vzdělávání rodičů dětí

Možnosti pro doučování dětí jsou v současnosti velmi omezené.

„Co se týká toho doučování...to je vlastně velký nedostatek s tou distanční výukou, to naroste do obrovských rozměrů. Protože jako odkazovat třeba rodiče ze škol na to, že s doučováním pomůžou např. SAS, nebo jiný sociální sužby, to se moc nedá, protože my vlastně jako SAS nemůžeme ze zákona takovou službu poskytovat. A kam vlastně potom s těma dětma? Možností je de facto nula. Do jistý míry tohle můžou nějakým způsobem saturovat třeba nízkoprahový zařízení pro DaM (NZDM), ale těch není moc na Novoměstsku.“

Otázkou je, zda by nebylo vhodné nabídnout výuku rodičům dětí, jakým způsobem by je oni sami mohli učit.

„V rámci terénu bychom toho klienta v rámci bytu učili těm dovednostem, jak vůbec bydlet. Přejde mi, že v rámci služby – teď mě napadá, že vlastně to doučování, žádná bezplatná služba, která by toto dělala, tady není. Doučování, která by toto mohla dělat, tady není. My v podstatě, kdybychom měli dělat doučování, tak to dělat nemůžeme, protože našim klientem není to dítě, a ani v rámci sociální rehabilitace – nejsme SAS – musí to být na rodičovských kompetencích, my bychom mohli učit rodiče těch dětí znát a učit, jak ty děti učit.“

„Tak si myslím, že finančně je to tak pokud by to šlo, ať je už nějaký doučující kroužek nebo třeba ve Stonožce, což je DDM, jako volnočasový, kdyby to pracák těm rodičům zaplatil, nebo nějaká doučovací tábory, nevím. Na druhou stranu nevím, jestli by se ty děti do toho nějak hrnuly. Mi přijde, že tu potřebu jako takovou máme hlavně my, kteří vidíme do budoucna, jaký to bude průšvih. Nevím, jestli děti, které rok seděly u počítače, něco se drtily a učily by se ještě i o prázdninách..., pro mě je otázka, jak by to mohl zafinancovat třeba ÚP“

Pro doučování by byla možnost například využít program AUFORi „Učí (se) celá rodina“, v němž služba pomáhá rodinám s nezletilými dětmi překonávat problémy s plněním školních povinností, s péčí o děti, výchovou a hospodařením, které jsou způsobeny chudobou a které nezvládají vyřešit vlastními silami. Služba podporuje, aby děti vyrůstaly ve svých rodinách a aby se zvýšily jejich šance na uplatnění ve společnosti.²⁴

„Obce programu „Učí se celá rodina“ mají působnost v ORP Hradec Králová, Jaroměř a Náchod, a právě částečně v těch šesti obcích... oblasti NMnM: Bohuslavice, Černčice, Nahořany, Slavětín nad Metují, Vršovka a Provodov Šonov... z toho Novoměstsku moc ne, protože tam nepůsobíme v širším okolí. V Novém Městě vůbec nepracujeme v těch rodinách.“

- Závěr: Umožnit finanční dostupnost doučovacích aktivit vhodnými dotačními programy.

²⁴ <http://www.aufori.cz/>

2. Potřeby rodin s ohledem na služby registrované dle zákona o sociálních službách

Naplňování potřeb s ohledem na služby registrované dle zákona o sociálních službách se týkají následujících aktivit:

Potřeby rodin naplňované SAS pro rodiny s dětmi

SAS pracují s ohledem na naplňování potřeb rodin s dětmi obvykle na doporučení OSPODu.

„Jsme sociálně aktivizační služba pro rodiny s dětmi, my jsme vlastně terénní služba. Převážně pracujeme většinou, dá se říct, už na doporučení OSPODu, kdy vlastně OSPOD má rodinu v péči a doporučí naše služby, abychom pracovali na zlepšení podmínek v rodině, aby děti měly zajištěny všechny svoje potřeby, které mají, a to jak materiální, tak citové, psychické a v tom jakoby konečném důsledku je to o předcházení tomu, aby dítě muselo být z rodiny odebráno. Fungujeme v celém KHK, takže já jsem jakoby nějaký vzorek i té situace.“

Na Novoměstsku je však situace s rodinami poměrně dobrá a nebylo nutno v poslední době pracovat s velkým počtem rodin.

„Rodin na Novoměstsku máme poměrně malý počet, protože já nevím, třeba aktuálně v loňském roce jsme tam navazovali spolupráci se třemi rodinami.“

Chybějící poradny

V Novém městě nad Metují nejsou přímo poradenské služby v rámci sociální služby odborného sociálního poradenství a je nutno dojíždět za těmito službami do Náchoda.

„Posíláme všechny do Náchoda, jsou tam poradny. Možná by jedna mohla fungovat. Bud' posíláme do Mandlu, nebo do Náchoda. Někdy je doprovod dluhů, alkoholismus, gamblerství – to je s tím spojený, taky pervitin tam je, takový mix. Zadluženost se roztáčí, když jsou levné spotřebitelské úvary na velký úkor. Půjčí se 20-25 tisíc a s úroky je to až 50-60 tis Kč, to nesplatí včas a roztáčí se spirála zadluženosti.“

Návštěva občanské poradny může být pro některé rodiny problém z obavy ze stigmatizace okolím, že nejsou schopni problémy řešit svépomocí.

„Není občanská poradna. Lidi by se možná styděli tam chodit. Možná, kdyby to fungovalo jeden den v týdnu, tak by se vědělo, že tam něco je. Tak by to bylo. Nově toto rozjíždí Dobruška, rozjíždí tohle – pojíždí poradnu v pátek, mohou se tam lidi objednat... Dalo by se i poradit, ale to je pro lidi problém, nechtějí to. Sama bych měla ostych. Bezva by bylo mobilní poradenství...“

Pro osoby závislé na návykových látkách chybí adiktologické poradna či pobočka v návaznosti na sociální službu Laxus, která nabízí sociální a adiktologické služby pro uživatele drog a jejich blízké poskytované ambulantní a terénní formou.

„Můžeme je odkazovat, ale z celého okresu je kapacita zaplněná. Hůř je KHK... Navýšit službu nebo mít pobočku. Možná by stačilo v Náchodě. Je to služba odborného sociálního poradenství,

šlo by rozšířit jako adiktologické. Spádově by stačilo. Klienti, lidi mezi sebou migrují. Chybí adiktologická poradna.“

- Závěr: Podpořit zřízení rodinné poradny, případně zajistit dojezd služby pro jeden den v týdnu.

Chybějící chráněné bydlení

Podporovat rozšiřování služby chráněného bydlení je argumentováno vyjádřením komunikačního partnera.

„Chráněné bydlení chybí, když se staví spousta, je toho málo. Ústavní péče se utlumuje. Teď umísťovali jednoho chlapce až na Moravu, dělala se kvůli tomu konference. Tady je toho málo. Někdo chtěl umístit syna s určitým stupněm autismu, není moc kam. Ty služby, jak krátkodobé, tak dlouhodobé bydlení není a není psychiatrická péče.“

- Závěr: Podpořit rozšíření možností chráněného bydlení.

3. Potřeby rodin s ohledem na služby podporující volnočasové aktivity

Ze služeb, které komunikačním partnerům chybějí, se jedná o rozšíření kulturních akcí pro rodiny s dětmi, také letní koupaliště a v neposlední řadě rodinnou poradnu a psychologickou pomoc. Uvítali by i dostupné doučování a komunitní akce pro rodiny, zřejmě organizované svépomocí.

Stávající volnočasové aktivity pro děti a organizovanou mládež fungují velmi dobře.

„V rámci volnočasových aktivit je dětských hřišť dostatek. Jsou také k dispozici sportovní kluby, skauti, atletika, ale nic pro neorganizovaný volný čas. Např. na brusle není terén, ale na kolo ano, cyklostezek je hodně.“

„Dobře fungující je místní dům dětí a mládeže, který pořádá různé umělecké kroužky, k dispozici je sportovní hřiště, tenis, fotbal, hokej a zimní stadion. Je možné využití od rybaření, až po sport různého druhu. Dále kroužek keramiky, výtvarky, pak mají LŠÚ, taneční kroužek a kreslení. Chybí tělocvična na basketbal.“

„Chybí dále dopravní hřiště, které je až v Náchodě. Dopravní hřiště bylo dříve u stadionu, teď je tam parkoviště...“

Chybí prostory pro neorganizovanou mládež.

„Dětský hřiště jsou, ale pro starší od 10-17 let nic není.“

„Školy mají hřiště, jsou v areálu školy, u jedné je atletický stadion. Není to ale na volnočasovou aktivitu. Sportovních klubů tam je dost, skauti, atletika, je toho hodně. Jde ale o prostor na neorganizovaný volný čas...“

Placení kroužků pro některé děti může být problémem.

„Do kroužků do 14 let chodily děti. Jsem zvědavá, kdo se vrátí do ZUŠ, máme odliv dětí, že to rodiče platit nebudou, ani to online ZUŠ. Placené kroužky může být překážka. Varianty mohou být pro dostupné doučování, komunitní akce.“

- Závěr: Rozvíjet služby pro teenagery, zejména s ohledem na volnočasové neorganizované aktivity – např. vybudování víceúčelového sportoviště, případně vybudování fit stezky pro neorganizované využití volného času.

2.3 Dostupnost služeb pro rodiny s dětmi s ohledem na písemné dotazování

Složení domácnosti výzkumného souboru šesti rodin s dětmi bylo následující. V pěti rodinách žije maminka, tatínek, dvě děti. V jedné rodině žije maminka se třemi dětmi.

Tíživá životní situace

Na dotaz, zda se někdy komunikační partner/ka nebo někdo z rodiny ocitl v tíživé situaci, odpověděla většina, že nikoliv.

Pouze jedna odpověď byla, že se jednalo o problémy, týkající se kamarádů. Konkrétně o „*domácí násilí, vztahové problémy, finanční problémy, problémový styk dětí s druhým rodičem nežijícím ve společné domácnosti*“. Kamarádkám, kterých se problém týkal, doporučila „*návštěvu OSPOD, UP, rodinné poradny. Dle vyjádření kamarádek jim na úřadech pomohli.*“

Komunikační partneři, kteří neměli osobní zkušenost s tíživou situací, byli požádáni, aby si představili, jak by hypoteticky v tíživé situaci reagovali. Odpovědi byly následující:

- „*Snažila bych se najít pomoc u odborníků, příp. v rodině.*
- *Poptala bych se známých, zda by něco doporučili.*
- *Nevím, kde bych měla hledat pomoc, spoléhám sama na sebe.*
- *Kontaktovala úřad, rodinnou poradnu, krizové centrum nebo sociální službu dle potřeby, problému, který bych řešila.*“

Problémové situace by byly u většiny rodin zvládnuty.

Zdroj informací

Informace o pomoci byly získávány převážně od rodiny, kamarádů, blízkých. Jednou bylo sděleno, že se jednalo o web města.

Negativní ovlivňování rodin z okolí

Na dotaz, zda se vyskytuje z pohledu komunikačních partnerů problematika, která negativně ovlivňuje jejich rodinný život nebo si myslí, že by mohla jejich rodinný život negativně ovlivnit, se jednalo o výpovědi, kdy polovina účastníků odpověděla, že nikoliv, a druhá polovina upřesnila následujícími výpověďmi negativní problematiku drog:

- „*Bohužel je v našem městě dosti "pochybných existencí", očividně uživatelů drog, příp. spousta osob, které pijí alkohol na veřejnosti, zejména v místech autobusového nádraží. Chodíme tudy často s dětmi, pokud to nejde jinudy a bohužel toto vidí.*
- *Drogová parta.*

- *Drogová problematika – pohyb uživatelů nejen na veřejných prostranstvích, ale hlavně v okolí škol“.*

Problémy při využívání odborných služeb

Na dotaz, zda komunikační partnery něco napadá v souvislosti s využíváním odborných služeb, pouze jedna odpověď se týkala sice neoprávněných, ale přesto obav ze stigmatizace ze strany odborníků:

- *„Strach z toho, že se o problému dozví třetí osoba, budou mě stigmatizovat, nebudou mi věřit, nedokáží mi pomoci, nevím, kdo tam bude a jak se ke mně bude chovat, jestli mě pochopí, vyslechne a bude mít na mě čas.“*

Jednou byl přiznán problém komunikačního partnera při využívání odborných služeb, který se týkal obav o stigmatizaci své osoby odborníky při využití služeb.

Využívané služby

V rámci běžného rodinného života komunikační partneři využívají:

- *„Sportovní kroužky, dále akce, které jsou organizovány pro rodiny různými spolky.*
- *Volnočasové aktivity pro děti – ASPV, Junák, akce pro rodiny – různé dětské cesty s úkoly, poutě, slavnosti, prostory – dětská hřiště, workoutové hřiště, sportovní hřiště.*
- *Výuka angličtiny dětí, dětská hřiště, Klopotovské údolí, přestavení Michal a Kouzelná školka.*
- *Mateřské centrum, Dům dětí a mládeže, ZUŠ, zimní a atletický stadion, bazén, dětské hřiště.“*

V rámci běžného rodinného života komunikační partneři využívají volnočasové aktivity standardními způsoby, a to zejména sportovní aktivity, vzdělávací i odpočinkové programy.

Chybějící služby

Služby, které komunikačním partnerům chybějí, upřesnili:

- *„Kulturní akce.*
- *Trochu kultury – divadla pro děti (i když jich bývá dost v rámci různých akcí).*
- *Divadelní představení pro děti do 6 let, hudební výuka do 6 let (jezdíme 1x týdně do Hradce Králové).*
- *Volnočasové aktivity, více eventuálně zaměřené na rodiny s dětmi.*
- *Letní koupaliště, rodinná poradna, psychologická pomoc, cyklostezky, akce pro rodiny s dětmi – divadlo, koncerty, hry.*
- *Rodinná poradna, psychologická pomoc.“*

Polovina komunikačních partnerů se domnívá, že by mělo ve městě fungovat „dostupné doučování“ a další polovina, že by se mělo jednat zejména o „komunitní akce pro rodiny“.

Ze služeb, které komunikačním partnerům chybějí, by uvítali rozšíření kulturních akcí pro rodiny s dětmi, také letní koupaliště a v neposlední řadě rodinnou poradnu a psychologickou pomoc. Uvítali by i dostupné doučování a komunitní akce pro rodiny organizované svépomocí.

- Závěr: Vytvoření prostoru a podpory pro rodiny zajišťovat si komunitní akce svépomocí. Podpořit zřízení rodinné poradny, případně zajistit dojezd služby pro jeden den v týdnu.

4. Doporučení pro město Nové Město nad Metují ve vazbě na výsledky provedeného šetření včetně SWOT analýzy a vydefinování prioritních oblastí rozvoje

Shrnutí demografických dat

Obyvatelstvo ve městě stárne, a to dokonce nad republikovým průměrem a počet osob v produktivním věku vykazuje výrazný klesající trend. Ve srovnání s obcemi ORP jsou celkově obyvatelé města starší než obyvatelé okolních obcí, procento mladší populace je přibližně konstantní a byl zjištěn v poslední sledovaném roce mírný nárůst živě narozených dětí.

Pro rozvoj města je třeba pokračovat v zaměření na prorodinnou politiku a její průběžné rozvíjení ve všech relevantních oblastech.

Shrnutí kvalitativního šetření

Kvalitativní výzkum byl zaměřen především na rodiny s dětmi, dále na služby ovlivňujících oblast podpory rodiny s dětmi a dále na specifické aktéry. Rodiny mají v Novém Městě nad Metují k dispozici komplexní řadu služeb. Využívají aktivity Mateřského centra, Domu dětí a mládeže, ZUŠ. Dále jsou využívány sportovní kroužky, akce, které jsou organizovány pro rodiny různými spolky, volnočasové aktivity Tělovýchovné jednoty Sport, zimní a atletický stadion, bazén, dětské hřiště, sportovní a workoutové hřiště. V širším spektru dále Junák, poutě a slavnosti.

Ve městě chybí letní otevřené koupaliště a venkovní koncerty, popř. větší nabídka divadelních představení. Ve městě chybí nabídka pro děti ve věku od 13-17 let ve smyslu zázemí pro volnočasové neorganizované aktivity. Pro tuto kategorii dětí není otevřené hřiště, skatepark, plocha pro kolečkové brusle apod.

Služby na podporu rodiny s dětmi jsou ve městě dobře zastoupeny. Chybí větší personální zázemí u psychologických služeb, dále rodinná poradna, krizové bydlení a sociální byty.

Prioritní oblasti

Služby v Novém Městě nad Metují zaměřené na pomoc a podporu rodiny s dětmi jsou zastoupeny na velmi dobré úrovni. Je nezbytné minimálně zachovat stávající stav služeb, přičemž v současné době patří mezi priority zajistit zejména následující oblasti rozvoje:

- Podpořit kapacitně ambulantní psychologickou a psychiatrickou péči
- Umožnit finanční dostupnost doučovacích aktivit vhodnými dotačními programy
- Vytvoření prostoru a podpory pro rodiny zajišťovat si komunitní akce svépomocí
- Podpořit zřízení rodinné poradny, případně zajistit dojezd služby pro jeden den v týdnu

- Rozvíjet služby pro teenagery, zejména s ohledem na volnočasové neorganizované aktivity
- Pokračovat v pravidelném zapojení specifických aktérů do oblasti podpory rodiny s dětmi (přibližně s možností setkávání 1x za půl roku)
- Podpořit výstavbu krizového bydlení (krátkodobé, dlouhodobé krizové lůžko)
- Podpořit výstavbu sociálních bytů provázanou na služby pro rodiny s dětmi
- Podpořit komunitní bydlení

SWOT analýza

+ Silné stránky

- Dobrá znalost místních poměrů, osobní přístup pracovníků
- Snaha zainteresovaných aktérů o spolupráci
- Aktivní příprava grantů
- Podpora zasíťování služeb

+ Příležitosti

- Aktivní spolupráce s OSPOD, policií i RK centrem, okresními metodiky prevence
- Možnost pravidelného setkávání u jednoho stolu z řad sociálních služeb, škol, policie, úřadu, neziskovek / 1x za půl roku
- Možnost získání dotací z krajských a operačních programů např. na asistenta pedagoga, na doučování apod.

- Slabé stránky

- Nízká vzájemná provázanost služeb
- Slabá schopnost motivovat některé klienty, různé pohledy na rodinnou situaci
- Dlouhé čekací doby na schůzku např. s psychologem
- Těživá situace s covidem zasahující i pracovníky

- Ohrožení

- Personální nedostatek, např. chybí vychovatelé do pobytu, psychologové do pobytu.
- Dluhová past rodičů, rezignace rodičů, mentální stigma při záměru začít využívat služeb
- Chybějící sociální byty, krizové byty (krátkodobé, dlouhodobé)
- Nejistota ve financování služeb z dlouhodobého hlediska

Nástin ekonomických dopadů při realizaci doporučení ve vztahu k provedenému výzkumu

Celkový přístup

Doporučení byla konzultována s ohledem na možný ekonomický dopad pro poskytovatele služeb, přičemž většina návrhů nebude mít zásadní vliv na navýšení finančních prostředků v rámci KHK. Na druhou stranu se poskytovatelé neobejdou bez stávajících i nových grantových programů a podpůrných projektů pro svoje aktivity ve víceletém horizontu, které zvyšují přidanou hodnotu jejich činnosti a mají pozitivní vliv na uživatele služeb. Jedná se např. o projekty asistentů pedagoga, projekty neziskových organizací, které si dotčené organizace zjišťují v rámci vlastních aktivit.

Doučovací aktivity

V rámci seznamu doporučených aktivit, které jsou ekonomicky nejnáročnější, patří zejména doučovací aktivity pro žáky. Projekt na podporu doučování by měl brát v potaz možnosti dobrovolnické činnosti zejména studentů vysokých škol, kteří by se na doučování podíleli, další možností je zapojení seniorské populace s vysokoškolským vzděláním. Rovněž nezavrhouvat zcela podporu online nástrojů pro komunikaci s žáky při doučování a kombinovat ji s osobním kontaktem.

Finanční náročnost doučování v pro výuku zaměřenou na učivo základních škol se odvíjí od sazby za 1 lekci, která je cca 250 Kč, měsíční náklad zaměstnavatele se odvíjí od částky 37 500 Kč a roční náklad zaměstnavatele od částky 450 000 Kč.

Finanční náročnost doučování zaměřené na přípravu na maturitu se odvíjí od sazby za 1 lekci, která je cca 250 Kč, měsíční náklad zaměstnavatele se odvíjí od částky 45 000 Kč a roční náklad zaměstnavatele od částky 540 000 Kč.

Cenu doučování na 150 hod./měsíc lze snížit částečným zapojením VŠ studentů a VŠ seniorů v rámci dobrovolnické činnosti, náklad tak lze snížit přibližně na polovinu.

Obory psychologie, psychiatrie

Další ekonomicky náročnou oblastí je dostatečné personální pokrytí zejména v oborech psychologie, psychiatrie apod., což má za následek zvýšení preventivní činnosti, snížení čekací doby a ve svém důsledku personální dostatečné pokrytí šetří náklady na sanování problémů spojených s osamělým životem na ulici, bezdomovectvím a společensky nežádoucími jevy.

Finanční náročnost v oborech psychologie lze odhadnout pro psychologické služby u měsíční hrubé mzdy částkou cca 35 000 Kč, měsíční náklad zaměstnavatele se odvíjí od částky 46 830 Kč a roční náklad zaměstnavatele od částky 561 960 Kč.

U psychiatrických služeb měsíční hrubá mzda se odvíjí od částky cca 65 000 Kč, měsíční náklad zaměstnavatele od částky 86 970 Kč a roční náklad zaměstnavatele od 1 043 640 Kč.

Skupinové aktivit pro rodiny: rodinné poradny, rodinné konference a propojení aktérů

Služby v rámci rodinné poradny jsou poskytovány za jedno sezení v částce cca 1 200 Kč, měsíční náklad zaměstnavatele od částky 36 000 Kč a roční náklad zaměstnavatele od 432 000 Kč. Odhad je pro službu 1 x týdně, 30 hod měsíčně.

Mezi ekonomicky nenáročné a při tom úspěšné aktivity lze zahrnout zejména rodinné konference, rovněž mezioborová setkávání zapojených aktérů včetně škol, policie, neziskových organizací apod., jak je již současnou praxí města.

Volnočasové aktivity

Pro mladé lidi ve věku 13–17 let vybudování víceúčelového sportoviště předpokládá odhadovanou pořizovací cenu v částce cca 1 500 000 Kč.

Vybudování fit stezky pro neorganizované využití volného času předpokládá odhadovanou pořizovací cenu v částce cca 500 000 Kč.